

ACTA HISTRIAE

30, 2022, 4

UDK/UDC 94(05)

ISSN 1318-0185
e-ISSN 2591-1767

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko - Koper
Società storica del Litorale - Capodistria

ACTA HISTRIAE

30, 2022, 4

V čast Salvatorju Žitku
In onore di Salvator Žitko
In honour of Salvator Žitko

KOPER 2022

ISSN 1318-0185
e-ISSN 2591-1767

UDK/UDC 94(05)

Letnik 30, leto 2022, številka 4

**Odgovorni urednik/
Direttore responsabile/
Editor in Chief:**

Darko Darovec

**Uredniški odbor/
Comitato di redazione/
Board of Editors:**

Gorazd Bajc, Furio Bianco (IT), Stuart Carroll (UK), Angel Casals Martinez (ES), Alessandro Casellato (IT), Flavij Bonin, Dragica Čeč, Lovorka Čoralić (HR), Darko Darovec, Lucien Faggion (FR), Marco Fincardi (IT), Darko Friš, Aleš Maver, Borut Klabjan, John Martin (USA), Robert Matijašić (HR), Darja Mihelič, Edward Muir (USA), Žiga Oman, Polona Tratnik, Jože Pirjevec, Egon Pelikan, Luciano Pezzolo (IT), Claudio Povoło (IT), Marijan Premović (MNE), Luca Rossetto (IT), Vida Rožac Darovec, Andrej Studen, Marta Verginella, Salvator Žitko

**Uredniki/Redattori/
Editors:**

Urška Lampe, Gorazd Bajc, Lara Petra Skela, Marjan Horvat, Žiga Oman

**Prevodi/Traduzioni/
Translations:**

Petra Berlot

**Lektorji/Supervisione/
Language Editors:**

Urška Lampe (angl., slo.), Gorazd Bajc (it.), Lara Petra Skela (angl., slo.)

**Izdajatelj/Editori/
Published by:**

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko - Koper / Società storica del Litorale - Capodistria® / Institut IRRIS za raziskave, razvoj in strategije družbe, kulture in okolja / Institute IRRIS for Research, Development and Strategies of Society, Culture and Environment / Istituto IRRIS di ricerca, sviluppo e strategie della società, cultura e ambiente®

Sedež/Sede/Address:

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, SI-6000, Koper-Capodistria, Garibaldijeva 18 / Via Garibaldi 18, e-mail: actahistriae@gmail.com; https://zdp.si/

Tisk/Stampa/Print:

Založništvo PADRE d.o.o.

Naklada/Tiratura/Copies:

300 izvodov/copie/copies

**Finančna podpora/
Supporto finanziario/
Financially supported by:**

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije / Slovenian Research Agency, Mestna občina Koper

**Slika na naslovnici/
Foto di copertina/
Picture on the cover:**

Koprsko pristanišče (avtor: Salvator Žitko, 1962) / Porto di Capodistria (autore: Salvator Žitko, 1962) / Port of Koper (author: Salvator Žitko, 1962).

Redakcija te številke je bila zaključena 15. decembra 2022.

Revija Acta Histriae je vključena v naslednje podatkovne baze / Gli articoli pubblicati in questa rivista sono inclusi nei seguenti indici di citazione / Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in: CLARIVATE ANALYTICS (USA): Social Sciences Citation Index (SSCI), Social Scisearch, Arts and Humanities Citation Index (A&HCI), Journal Citation Reports / Social Sciences Edition (USA); IBZ, Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur (GER); International Bibliography of the Social Sciences (IBSS) (UK); Referativnyi Zhurnal Viniti (RUS); European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS); Elsevier B. V.: SCOPUS (NL); DOAJ.

To delo je objavljeno pod licenco / Quest'opera è distribuita con Licenza / This work is licensed under a Creative Commons BY-NC 4.0.

Navodila avtorjem in vsi članki v barvni verziji so prosto dostopni na spletni strani: <https://zdp.si>.

Le norme redazionali e tutti gli articoli nella versione a colori sono disponibili gratuitamente sul sito: <https://zdp.si/it/>.

The submission guidelines and all articles are freely available in color via website <http://https://zdp.si/en/>.

VSEBINA / INDICE GENERALE / CONTENTS

Darja Mihelič: Korenine piranske družine Petrogna/Petronio (1257–1350) 757
Le radici della famiglia Petrogna/Petronio di Pirano (1257–1350)
The Roots of the Petrogna/Petronio Family of Piran (1257–1350)

Marijan Premovič: Banditry in Zeta in the Balšić Period (1360–1421) 799
Brigantaggio a Zeta nel periodo dei Balšić (1360–1421)
Razbojništvo v Zeti v času Balšićev (1360–1421)

Dušan Mlacović: Koper v poznem srednjem veku: opažanja o mestu in njegovih portah po pregledu knjig koprskih vicedominov s konca 14. stoletja 819
Capodistria nel tardo medioevo: osservazioni sulla città e le sue porte dopo una disamina dei quaderni dei vicedomini capodistriani della fine del XIV secolo
Late Medieval Koper: Observations about the Town and Its Portae from a Survey of the Books of the Koper Vicedomini from the End of the 14th Century

Darko Darovec: Knjiga koprskih kapetanov Slovanov (1587–1724) 855
Il libro di capitani degli Slavi di Capodistria (1587–1724)
The Book of the Koper Captains of the Slavs (1587–1724)

Lovorka Čoralič: Zadarski plemić Josip Antun Fanfonia – zapovjednik mletačkih prekomorskih pješačkih postrojbi u 18. stoljeću 909
Il nobile Giuseppe Antonio Fanfognia di Zara – comandante delle formazioni di fanteria oltremarina della serenissima nel settecento
Nobleman of Zadar Joseph Anthony Fanfognia – Commander of Venetian Overseas Infantry Units in the Eighteenth Century

Claudio Povoło: Violenza e inimicizie tra cinque e seicento. Due pratiche sociali nella loro dimensione antropologico-giuridica 933
Violence and Enmity between the 16th and 17th Centuries. Two Social Practices in their Legal Anthropological Dimensions
Nasilje in sovražnost v 16. in 17. stoletju. Družbeni praksi v pravno-antropološki dimenziji

Žiga Oman: Sosedje in sovražniki: reševanje sporov pred ljubljanskim mestnim svetom v zgodnjem novem veku (1521–1671) 973
Vicini e nemici: risoluzione dei conflitti davanti al consiglio comunale di Lubiana nella prima età moderna (1521–1671)
Neighbours and Enemies: Dispute Settlement before the Ljubljana Town Council in the Early Modern Period (1521–1671)

Tilen Glavina: »Lakomen volk in uničevalec Kristusove vere.«
 Vergerijane (1550): povod ali rezultat pregona
 Petra Pavla Vergerija? 1015
«L'avido lupo e distruggitore della fede di Christo». Le Vergeriane (1550): pretesto o conseguenza della persecuzione di Pier Paolo Vergerio?
“A Greedy Wolf and Destroyer of the Faith of Christ.” Le Vergeriane (1550): A Cause or a Result of the Persecution against Pier Paolo Vergerio?

Furio Bianco: Tra storia e stampe popolari in età moderna. *Perfetta, e veridica relatione, delli processi criminali, et essecutioni delli medesimi, fattasi contro li tre conti, Francesco Nadasdi, Pietro di Zrin, e Francesco Cristofforo Frangepani (1671)* 1039
Between History and Popular Print in the Modern Age. Perfetta, e veridica relatione, delli processi criminali, et essecutioni delli medesimi, fattasi contro li tre conti, Francesco Nadasdi, Pietro di Zrin, e Francesco Cristofforo Frangepani (1671)
Med zgodovino in ljudskim tiskom v novem veku. Perfetta, e veridica relatione, delli processi criminali, et essecutioni delli medesimi, fattasi contro li tre conti, Francesco Nadasdi, Pietro di Zrin, e Francesco Cristofforo Frangepani (1671)

Borut Klabjan: Za boga, narod in domovino! Katero? Vprašanje verskih, narodnih in državnih pripadnosti ter vloga češke in moravske duhovščine v Istri pred in po prvi svetovni vojni 1057
Per dio, nazione e patria! Quale? La questione delle affiliazioni religiose, nazionali e statuali e il ruolo del clero boemo e moravo in Istria prima e dopo la prima guerra mondiale
For God, Nation and Motherland! Which One? The Question of Religious, National and State Affiliation, and the Role of Czech and Moravian Priests in Istra before and after World War I

Andrej Rahten: Josip Vilfan v prvem desetletju panevropskega gibanja 1075
 Josip Vilfan nella prima decade del movimento paneuropeo
Josip Vilfan in the First Decade of the Paneuropean Movement

- Martin Bele:** Prispevek k podrobnejši osvetlitvi družinskih vezi in mladostnih let dr. Antona Korošca – družina in mladost Bižikovega Toneta 1095
Contributo a una delucidazione più dettagliata dei legami famigliari e degli anni giovanili del dott. Anton Korošec – la famiglia e la gioventù di Tone Bižik
Contribution to a More Detailed Exposure of Family Relations and Younger Years of Dr. Anton Korošec – Bižik Tone
- Urška Lampe:** Tajna misija Josipa Smodlake v Rim: prvi poskus neposrednega sporazuma med Jugoslavijo in Italijo, oktober 1945–januar 1946 1115
La missione segreta di Josip Smodlaka a Roma: il primo tentativo di accordo diretto tra la Jugoslavia e l'Italia, ottobre 1945-gennaio 1946
The Secret Mission of Josip Smodlaka to Rome: The First Attempt at a Direct Agreement between Yugoslavia and Italy, October 1945–January 1946
- Ana Šela:** Delovanje slovenske službe državne varnosti v osemdesetih letih 20. stoletja 1137
Il funzionamento del sloveno servizio di sicurezza nazionale negli anni ottanta
Functioning of the Slovenian State Security Service in the 1980s
- Aleš Maver:** Narod na preklic? Oblikovanje beloruske identitete v primerjavi s slovensko 1159
Una nazione a revoca? La formazione dell'identità bielorusa a confronto con quella slovena
A Nation to Recall? Formation of Belarusian Identity Compared to the Slovenian Case
- Marjan Horvat:** Uporabe ljudskih pravljič v legitimizaciji političnih ideologij 20. stoletja: nenavadni primer slovenske verzije pravljičice Repa velikanka in jugoslovanski samoupravni socializem 1185
L'uso dei racconti popolari nella legittimazione delle ideologie politiche del novecento: l'esempio insolito della versione slovena del racconto La rapa gigante e il socialismo di autogestione jugoslavo
The Use of Folktales in the Legitimization of Political Ideologies of the 20th Century: The Unusual Case of the Slovenian Version of the Folktale The Gigantic Turnip and Yugoslav Self-governing Socialism
- Polona Tratnik:** The Pre–Enlightenment Formation of the Emerging Modern Scientific Episteme and Building Community from Mythical Discourse 1215
La formazione pre-illuministica dell'emergente episteme scientifica moderna e la costruzione della comunità partendo da un discorso mitico
Predrazsvetljensko oblikovanje modernega znanstvenega epistema in grajenje skupnosti iz mitskega diskurza

KNJIGA KOPRSKIH KAPETANOV SLOVANOV (1587–1724)

Darko DAROVEC

Inštitut IRRIS za raziskave, razvoj in strategije družbe, kulture in okolja, Čentur 1f, 6273 Marezige, Slovenija
 Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, Koroška 160, 2000 Maribor, Slovenija
 e-mail: darko.darovec@irris.eu

IZVLEČEK

Študija je posvečena koprskim kapetanom Slovanov (Capitaneus Sclavorum Justinopolis), ki jih v virih kot poveljnike koprskega podeželja v času Beneške republike zasledimo od leta 1349 pa vse do začetka 19. stoletja. Vsekakor gre vsaj po imenu za edinstveno funkcijo, ki je bila doslej vse premalo raziskana. Poleg arhivskih virov nekaterih ustanov Beneške republike, pa temeljni vir za to študijo predstavlja v prilogi k članku v slovenščino prevedena knjiga kapetanov Slovanov. Knjiga vsebuje določbe, zlasti v zvezi s pobiranjem dajatev, pa tudi splošne določbe o pristojnostih kapetana Slovanov, in sicer od leta 1587 do 1724. Posebno vlogo je imel koprski kapetan Slovanov zlasti v vojaški organizaciji koprskega komuna, skrbel je za organizacijo obrambe na koprskem podeželju, za vprašanje meja med vaškimi komuni, za pobiranje davkov in dajatev, zadolžen pa je bil še za nižje sodne zadeve, za organizacijo obrambe in nadzora beneško-habsburške meje tako v času raznih vojaških spopadov kot epidemij, saj so v obrambnih postojankah s kmečkimi vojaki pod poveljstvom kapetana Slovanov oblikovali prostore za karantene za potnike, ki so prihajali iz okuženih dežel.

Ključne besede: Koper, podeželje, kmečka vojska, organizacija obrambe, davki, nižje sodne zadeve, epidemije, kapetan Slovanov, srednji vek, novi vek

IL LIBRO DI CAPITANI DEGLI SLAVI DI CAPODISTRIA (1587–1724)

SINTESI

Lo studio è dedicato agli Capitani degli Slavi di Capodistria (Capitaneus Sclavorum Justinopolis), che le fonti rintracciano come comandanti del contado di Capodistria durante la Repubblica di Venezia, dal 1349 all'inizio del XIX secolo. Almeno di nome, si tratta di una funzione unica che è stata troppo poco esplorata. Oltre alle fonti archivistiche di alcune istituzioni della Repubblica di Venezia, la fonte principale per questo studio è il libro di capitani degli Slavi che si trova in traduzione slovena in appendice del saggio. Il libro contiene provvedimenti, soprattutto per quanto riguarda la riscossione delle tasse, ma anche provvedimenti generali sui poteri del Capitano degli Slavi dal 1587 al 1724. Il Capitano degli Slavi svolgeva

un ruolo specifico specialmente nell'organizzazione militare del Comune di Capodistria, in particolare nell'organizzazione della difesa del contado capodistriano, nella questione dei confini tra i comuni del villaggio e nella riscossione delle tasse e dei dazi. Inoltre, era responsabile degli affari giudiziari inferiori, dell'organizzazione della difesa e del controllo del confine veneto-asburgico, sia durante i vari conflitti militari sia durante le epidemie, in quanto negli avamposti difensivi con soldati contadini al comando del Capitano degli Slavi venivano create delle stanze per mettere in quarantena i viaggiatori provenienti dai paesi infetti.

Parole chiave: Capodistria, contado, soldati contadini, organizzazione della difesa, tasse, affari giudiziari inferiori, epidemie, Capitano degli Slavi, medio evo, evo moderno

UVOD

Pričujoči prispevek obravnava funkcijo koprškega kapetana Slovanov (*Capitaneus Sclavorum Justinopolis*), ki je v virih kot poveljnik koprškega podeželja v času Beneške republike izpričan od leta 1349 do konca 18. oziroma začetka 19. stoletja, s posebnim ozirom na še neobjavljeno knjigo obveznosti in dajatev koprskih vasi kapetanom Slovanov, ki je v prevodu objavljena kot priloga k temu članku.¹ Na podlagi obravnave knjige kapetanov Slovanov (KKS), z datumom 1. maj 1719, ki se je ohranila v starem koprskem arhivu, sedaj javno dostopnem tako v arhivskem fondu v Državnem arhivu v Benetkah kot na mikrofilmu v Državnem arhivu v Trstu,² bo nazorno prikazana pestrost nekdanjih družbeno-ekonomskih odnosov ter obveznosti na koprskem podeželju.

Knjiga kapetanov Slovanov vsebuje določbe zlasti v zvezi s pobiranjem dajatev, pa tudi splošne določbe o njegovih pristojnostih, in sicer od leta 1587 do 1724. Posebno vlogo je imel koprski kapetan *Slovanov* tudi v vojaški organizaciji koprškega komuna, skrbel je za organizacijo obrambe na koprskem podeželju, za vprašanje meja med vaškimi komuni, za pobiranje davkov in dajatev, zadolžen pa je bil še za nižje sodne zadeve. Vsekakor gre vsaj po imenu za edinstveno funkcijo, ki je bila doslej vse premalo raziskana, čeprav je bil koprski kapetan Slovanov že deležen določene znanstvene obravnave. Sergij Vilfan je prikazal njegovo vlogo v beneško-habsburški vojni oziroma v t. i. vojni Kambrejske lige v letih 1508–1516 (Vilfan, 1954), Danilo Klen je pokazal na vzporednice te funkcije z valptovo na Buzeškem (Klen, 1961), Ivan Filipović je objavil in komentiral pritožbo

- 1 Članek je rezultat raziskave, ki je nastala v okviru raziskovalnega programa P6-0435 "Prakse reševanja sporov med običajnim in postavljenim pravom na območju današnje Slovenije in sosednjih dežel" ter projekta J6-4603 "SOOČANJE S TUJCI v mestih Zgornjega Jadrana na prehodu iz srednjega v zgodnji novi vek", ki ju financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS).
- 2 Majer, 1904, 1174. Gre za stari koprski občinski arhiv (AAMC), ki je bil leta 1944 prenesen v Italijo in še vedno čaka na razplet meddržavnih pogajanj glede restitucije kulturnih dobrin in arhivskega gradiva (prim. Žitko, 2022; Santoro, 2019).

koprskih vaščanov nad prevelikimi dajatvami iz leta 1799, ki jo hranijo v koprskem arhivu (APP, 2007) in priča o kontinuiteti koprškega kapetana Slovanov še vse v avstrijsko obdobje (Filipović, 1967), sam pa sem mu posvetil nekoliko več pozornosti pri obravnavi njegove vloge v koprskih vaseh Kraškega roba in Bržanije (Darovec, 1990, 36–38) ter pri vprašanjih slovanske naselitve v Istri, ko sem objavil dokument beneškega senata iz leta 1670, ki je podelil koprskemu Velikemu svetu pravico do vsakoletne izvolitve kapetana Slovanov izmed svojih članov (Darovec, 2001, 111–120).

SLOVANSKO NASELJEVANJE V ISTRO

Za koprsko podeželje je bila nedvomno skozi vso preteklost značilna sorazmerno dobra poselitve, kar nam dokazujejo številna predzgodovinska gradišča (Kaštelir, 2021; Župančič, 1990), rimske latifundije in ne nazadnje poročila vojaških poveljnikov, kot npr. pisma prvega uradnika gotskih vladarjev, pretorijanskega prefekta Kasiodorja Senatorja, še pred ponovno bizantinsko osvojitvijo Istre v letih 538/39. V pismu nekemu Pavlu med letoma 533 in 537 Kasiodor naroča, »da vojaštvo ne bo brez vina, nakupi naj ga Pavel v Istri, kjer je vinska trta jako dobro obrodila«. Iz naslednjih pisem izvemo, da je bila Istra »leta 537 jako bogata« (Kos, 1982, 15).

Ko v dokumentih pred dobrimi tisoč leti prvič zasledimo omenjene vasi na sestopih s kraške planote, Osp, Rožar, Loko, Kubed in vasi ob Dragonji, ne moremo mimo ugotovitve, da te naselbine odlično nadzorujejo dolini Osapske Reke in Rižane, ki vodita v obalna mesta, v Milje, Trst oziroma v Koper. Kot ogledne postojanke, razpostavljene vzdolž Kraškega roba vse do Učke, so v zaledju obsežnega rimskega obrambnega sistema (*Claustra Alpium Iuliarum* ali po naše Zaporni zidovi Julijskih Alp) že tedaj lahko služile pravočasni zaznavi premikov morebitnega sovražnika. Tudi zato poveljnik Kasiodor sredi 6. stoletja, potem ko so po Evropi v 5. stoletju divjali najprej Atilovi Huni, za njimi razna germanska plemena in praviloma pustošili, manj zavzemali prehojena ozemlja, lahko poroča o Istri kot rodni, poseljeni in s tem dokazano zavarovani deželi, pa tudi ker za vdirajoča ljudstva Istra očitno ni bila primarnega pomena, ker je ležala stran od glavne vpadne ceste v Padsko nižino.

Toda v 6. stoletju je pustošenje prizadelo tudi Istro. Že leta 568 so Langobardi ob preseljevanju iz Panonske v Furlansko nižino prišli v severno Istro, predvsem v tržaško zaledje, tu pustošili in pustili tudi nekaj svojega prebivalstva. Posebno je Istrane leta 599 preplašil skupen vdor Avarov ali Obrov in Slovanov, ki jih – v pismih papeža Gregorja I. – tako prvič zasledimo v tej pokrajini (Štih, 2001; Bratož, 2001).

V naslednjih letih so združeni z Langobardi (602) in celo samostojno (611) Slovani plenili po Istri, se spopadali z bizantinsko vojsko in predvsem z mestnimi milicami. O kaki večji slovanski naselitvi pa nam arheološki in zgodovinski viri tedanjega časa ne poročajo, kajti redki slovanski priseljenci so se kaj kmalu predvsem pod vplivom vere romanizirali; le skromni arheološki izsledki pričajo, da so bili Slovani v mestnih obrambnih milicah najemni vojaki, predvsem ob Mirni, kjer se je razprostiral obrambni pas koprsko-novigradske škofije (Marušić, 1987), ki je na severozahodu tekkel po Kraškem robu (*Monti della Vena*, kakor so gorovje imenovali Benečani) proti Trstu (Margetić, 1983, 145–154).

Za obdobje od 9. do 12. stoletja je za slovansko jezikovno mejo značilno, da se je na severu proti Germanom in na vzhodu proti Ogrom krčila, medtem pa je na zahodu proti Furlaniji in Istri v večjih ali manjših sunkih v tem obdobju napredovala. Pod vplivom raznih dejavnikov, od fevdalnega tipa kolonizacije, gospodarskih, političnih, upravnih in demografskih dejavnikov v ožjem in širšem območju zgornjejadranskega prostora, pa tudi privlačnostnega faktorja vzpenjajoče se gospodarske dejavnosti v obalnih istrskih mestih koprške škofije, Kopru, Izoli in Piranu, se je od 9. do 15. stoletja zaledje teh mest postopoma povsem slovaniziralo. Tako npr. lahko na podlagi arheoloških najdb iz 9. in 10. stoletja, ki govorijo, da so v okolici Predloke takrat živeli Slovani (Boltin-Tome, 1990), posredno in neposredno pritrdimo razvoju slovanske kolonizacije v Istri, kot ga že nakazuje listina o Rižanskem sodnem zboru iz okoli leta 804 ob reki Rižani, na teritoriju Kopra, ki nazorno osvetljuje razmere evropskega visokega srednjega veka,³ ko se je v skladu s frankovsko politiko, ki je vsa neobdelana in nenaseljena zemljišča štela za kraljevo last, začelo načrtno naseljevanje ali kolonizacija Slovanov in drugih ljudstev iz Kranjske, Koroške, Bavarske itd. v zaledju istrskih mest (Žitko, 1991–1992; Bratož, 1989).

Usoda slovanskih kolonov iz Rižanskega placita nam ni znana. Mogoče so bili odstranjeni in izgnani, mogoče so se pretopili v prevladujočem prebivalstvu, mogoče je pa tudi, da so ostali na pustih zemljiščih, kakor je to predlagal istrski vojvoda Janez.

Glede na zgodovino slovenske poselitve Milko Kos ozemlje severne Istre takole razdeli: 1. rob visokega Krasa in njegovo podnožje v območju velike ceste, ki pelje iz tržaškega zaledja v pokrajino okoli Buzeta; 2. pokrajina med reko Rižano na severu in reko Rokavo oziroma Dragonjo na jugu; 3. obmorski predeli med Miljskim in Piranskim zalivom (Kos, 1950, 64).

Prevzem mnogih romanskih krajevnih (Osp, Rožar ipd.) in ledinskih (Varda, Bared ipd.) imen ter njihova zgolj glasoslovna prireditev govorita o oblikah postopnega slovanskega naseljevanja; to velja tudi za množinska stanovniška krajevna imena, iz časa mlajše kolonizacije, kot Bertoki, Bonini, tvorjena povečini s slovenskimi, nekatera pa tudi z neslovenskimi imeni in priimki. Razložen tip naselij je značilen za kasnejšo, gručasti oziroma obcestni tip pa za starejšo kolonizacijo. Vsekakor so izjema po svojem povsem slovanskem poimenovanju slovenska krajevna imena starejšega tipa po živalih in rastlinah (Gabrovica, Hrastovlje, Bezovica, Rakitovec), po položaju in morfoloških oblikah (Podgorje, Podpeč, Dol), po vodi (Črni Kal). Te vasi po tipih (gručastih) selišč, nekdanji svetno- in cerkvenoupravni razdelitvi štejemo v območja najstarejše slovanske naselitve Istre.

Postopno širitev Slovanov v Istri namreč nakazuje tudi agrarni razvoj, ki je tekel močnejše pod vplivom staroselcev (istrskih Romanov) oziroma v za Italijo značilnih oblikah agrarnega prava kot najemno razmerje (dediščina antičnega kolonata, liberaličnega zakupa

3 Listino so poleg naših zgodovino piscev dodobra proučili tudi italijanski avtorji, mdr. Benussi (1893), Udina (1932). V zadnjem času je izšlo še nekaj razprav, in sicer s prevodom v italijanščino (Petranović, Margetić, 1983–84), ki jo dopolnjuje prevod v slovenščino (Bratož, 1989), obsežnejši sintetični pregled, ki vključuje skoraj vso poglavitno literaturo o Rižanskem placitu (Žitko, 1991, 1992), posvečen mu je bil tudi zbornik z mednarodnega sestanka (Acta Histriae, 1994), posebej pa kaže izpostaviti še delo Krahwinklerja (2004).

itd.) brez stalne velikosti zemljišča kmečkega gospodarstva in zaradi tega brez ustaljenih velikostnih razmerij med različnimi tipi gospodarstev (Graffenauer, 1988, 370).

Z 12. stoletjem se začne proces osvobajanja mest izpod oblasti škofov in lokalnih fevdalnih veljakov, v čemer so prednjačila zlasti severnoitalska mesta. Vplivi so se kmalu zanesli tudi v istrska mesta. Tako so meščani ustanovili komune (Koper 1186, Piran 1192, Poreč 1194, Pulo 1199, Trst in Milje 1202), ki so jim sami izbrali načelnike, konzule, rektorje in nato podestate. Tudi nekaterim večjim krajem, ki niso imeli statusa mesta, se je uspelo osvoboditi izpod fevdalne in škofovske oblasti ter vzpostaviti mestno avtonomijo. Status mest (*civitas*) v Istri so namreč imeli le kraji, ki so si municipalni privilegij pridobili že v antiki ali bizantinski dobi, obenem pa so bili tudi sedeži škofij. Ta mesta so bila Trst, Koper, Novigrad, Poreč, Pula in Pičen, ki pa vsa niso vzdrževala kontinuitete v oblasti škofov, kot je bil primer s Koprom, kjer je bila prav tako leta 1186 škofija obnovljena. Koper se je tedaj v gospodarskem in političnem pogledu že uveljavil kot eden poglavitnih dejavnikov v deželi, saj ga že leta 1180 nekateri viri označujejo kot *Caput Histriae* (Kos, 1920, 630; Documenta, 1892, 1180. octubris, Rivoalti), škof pa je mestu tudi v političnem in ideološkem smislu postal nujno potreben, saj si je le tako lahko izbojeval pravno subjektiviteto. Tako si je Koper po doslej znanih podatkih kot prvi v Istri vsaj že istega leta 1186, ko je bila obnovljena škofija, izbral tudi svojega prvega podestata, poleg tega pa zagotovil pravne temelje za posest nad tedaj razmeroma obsežnim mestnim zalednim ozemljem, do katerega so imela pravico le mesta s sedeži škofij.

Lahko zaključimo, da so na ozemlje Kopra, ki je bilo v oblasti »nemških« posvetnih in cerkvenih upraviteljev prej kot na druga območja istrskega polotoka, ki so ga obvladale škofije iz Trsta, Novigrada, Poreča in Pulja s prevladujočim romanskim upravnim elementom, dotekali Slovani na slabo naseljena in izpraznjena območja.⁴

To potrjuje tudi okoli leta 1300 zapisan agrarni zakon za koprsko podeželje, ki je bil ne le plod beneške navade zapisovanja zatečenih pravnih razmerij na osvojenih ozemljih, ampak je bil namenjen tudi novodošlim, da so se seznanili z navadami in običaji dežele ter se po njih ravнали (STKP, 4, 25–35; prim. CDI, 1300 circa). V njem kmete s koprskega teritorija dosledno označujejo kot Slovane (*Sclauus vel Rusticus, sclauus aut Rusticus*), zato se ni čuditi Kandlerjevi ugotovitvi, da so bili v 14. stoletju Slovenci gospodarji koprskega zaledja (Kandler, 1851, 27); pri tem lahko dodamo le, da so to bili vsaj že v 13. stoletju, kot bomo spoznali v nadaljevanju.

KOPRSKI AGRARNI ZAKON

Koprski teritorij je bil v 13. stoletju za tedanje razmere precej obsežen in velikega pomena za življenje mesta. Večino prebivalstva v zaledju so sestavljali Slovani, slovanske vasi pa so uživale precejšnjo samostojnost. Vsakodnevno življenje je urejala vrsta pravnih norm,

4 Prim. Kandler, 1863, 212. Izjema je še osrednji del istrskega polotoka v okolici Pazina na področju Pičenske škofije, kjer se leta 1030 omenja *Via Sclava*, kar še ne pomeni, da so bili ob vsem njenem poteku naseljeni Slovani – prej označuje pot, po kateri so Slovani z visokih kraških prelazov prihajali v obalna mesta, tu trgovali ter se sčasoma tudi naseljevali (prim. Schiavuzzi, 1901, 316).

ki so zajeta v t. i. koprskem agrarnem zakonu, ki se nam je ohranil v četrti knjigi koprskega statuta iz leta 1423, kjer so ta določila tudi zbrana in objavljena od 25. do 35. poglavja. Ta agrarni zakon določa, da Slovani oziroma kmetje niso gospodarji zemlje, temveč koprski komun ali posamezni plemenitaši, kar sicer pomeni, da so prej očitno ravnali tudi drugače, kar potrjujeta zlasti 25. in 26. poglavje.

Pri tem je še zanimivo, da v določilih izpostavijo, da želijo »izkoreniniti popačeno navado Slovanov, ki se je zavoljo brezbriznosti gospodov že zdavnaj razpasla v naših krajih,« zato določajo, »da vsakdo, ki se izseli iz vasi in se zateče pod oblast drugega gospoda, izgubi sleherni pravico razpolagati z nepremičninami,« zato v celoti ostajajo v lasti dejanskega gospodarja (STKP, 4, 25). Svobodna zamenjava zemlje je dovoljena le sovaščanom oziroma podložnikom istega fevdalnega gospoda, saj nasprotujejo »navadi kmetov, ki so zaradi dolgov kakor tudi svojevoljno tuje vinograde, polja in sploh tujo lastnino kar brez dovoljenja svojega gospoda prodajali, odtujevali in predajali drugim izvenvaškim gospodstvom,« zato odredjajo, da »noben Slovan oziroma kmet obeh spolov ne more imeti pravice nepremičnino nikomur drugemu razen svojemu sosеду v isti vasi prodati, podariti ali kakorkoli odtujiti« (STKP, 4, 26). Dikcija »obeh spolov« (*utriusque sexus*), ki se v teh določilih nekajkrat uporablja v zvezi z lastnino tako nepremičnin kot premičnin, pa kaže tudi na žensko pravno sposobnost.⁵

Slovanski kmetje so torej v prejšnjem obdobju uživali pravico lastništva na zemlji, ki je bilo zamišljeno kot neke vrste skupek »pravic nad predmeti« po vzoru srednjeveškega prava in po uveljavljenem običajnem pravu, s polno pravico odtujevanja, tudi če so zapustili vas. Statut pa to pravico ukinja in določa nov pravni položaj: če se slovanski kmet izseli, izgubi vsako pravico nad zemljo. Poleg tega tudi kmet, ki ostane v vasi, ne more odtujiti nobene nepremičnine, razen svojemu sosеду, sicer se odtujitev razveljavi, kmet je kaznovan in druga pogodbeni stran izgubi svoj denar. Poleg tega so bili vaščani iz koprskih vasi dolžni vaškemu gospodu opraviti še pet služnosti, in sicer: eno za praznik Marijinega vnebovzetja, drugo za praznik sv. Mihaela, tretjo na dan sv. Martina, četrto za božič in peto na pustni torek.

Nadalje določila odredjajo še, da se noben kmet, tako komunski kakor posameznih zemljiških gospodov, ne sme podrediti gospodu, ki prebiva izven koprskega komuna, kakor tudi ne sme zapustiti vasi, če ni poravnal vseh obveznosti. Kmetje ne smejo dati svoje živine nikomur, ki prebiva zunaj koprskega distrikta, ne v spolovino (*socida*), ne v varovanje in niti na pašo; v nasprotnem primeru, če bi si tako povzročil škodo, ne sme dobiti od komuna nobene pomoči ali naklonjenosti, temveč mora sam utrpeti škodo. Navedbe kažejo, da se je to dogajalo, verjetno najbolj pogosto v razmerju do bližnjih zalednih posesti, kar se je izkazovalo tudi v pritožbah beneških oblastnikov ob koprskem uporu leta 1348, ko so Koprčanom očitali povezave s fevdalci iz Svetega rimskega cesarstva, prvenstveno z Goriškim grofom, ki je tedaj nastopal tudi kot zaveznik koprskih upornikov (Pahor, 1953a).

5 V drugih današnjih slovenskih krajih v tem času pravna sposobnost žene očitno ni bila tako jasno izpričana in se je nanašala precej bolj na premičnine kot pa na nepremičnine; prim. Vilfan, 1961, 256–257. So pa zato imele določeno opravilno sposobnost kosezinje, prim. Vilfan, 1996, 450; o kosezih prim. Oman, 2021.

Zanimiva so še pravna vprašanja v zvezi z nepremičninami, ki so jih urejali *secundum eorum consuetudinem*, in sicer so o njih odločali vaški gastald (to je vaški župan), skupaj z vaškima (ponavadi dvema) sodnikoma po običajnem pravu. Za vprašanje premičnin so se morali kmetje zglasiti v Kopru in poravnati račune meščanom in prebivalcem mesta, v primeru vseh pritožb prizadetih strank pa je bil odgovoren koprski podestat (STKP, IV, 31). Dovoljeni so jim bili njihovi ženitni običaji (*consuetudinem matrimonium*), ki so se v podrobnostih razlikovale od vasi do vasi, vendar so morale biti uradno potrjene in zabeležene kot splošno pravilo. Ali, kot je izrecno navedeno: »Ker se navadno mnogokrat pojavljajo tudi nejasnosti glede njihovih – to je kmečkih – poročnih običajev, smo odredili, naj gospod podestat izbere nekaj poštenih mož, ki naj za vse naše vasi, tako za komunske kakor posameznikom podrejene, seveda za vsako vas posebej, raziščejo, kakšne so oziroma kakšne bi želeli, da bi bile navade ob sklepanju zakonskih zvez. Zbrane običaje naj komunski pisar kot večni spomin na dogodek vnese v komunski register in naj dobi za to primerno plačilo« (STKP, IV, 35; Rožac, 1990, 66). Ti običaji naj bi se na splošno zelo razlikovali od koprskega prava oziroma od »poroke po istrskih navadah in običajih *kot brat in sestra*« (*ut frater et soror*) na eni strani in beneške poroke na drugi, medtem ko so močno spominjali na tržaško pravo in druga prava, ki so bila pod frankovskim vplivom, verjetno pa so obstajale še druge veje prava (Margetić, 1993, XIV in XXXVIII–XLVII).

Določbe kažejo na različen razvoj v posameznih mestih, saj so se odnosi na območju Kopra oblikovali drugače kot npr. na območju Pirana (velika osebna in stvarna svoboda) in spet drugače v Pulju (največja kontinuiteta z antično-bizantinskim kolonatom). Koprski agrarni zakon pa je izvirno očitno namenjen prvenstveno kmetom v komunskih vaseh, kajti v drugih poglavjih koprskega statuta so v proizvodnem razmerju na podeželju omenjeni še koloni (*curtezanis*) in mlinarji (*molinariis*) (STKP, 4, 21), za katere so veljala drugačna pravila.

V to nas prepričuje tudi določba iz 28. poglavja, ki govori o upravnem redu koprskih komunskih vasi. Z njo namreč razširjajo upravni red, ki ga je po sklepu Velikega in Malega sveta vpeljal že nekajkrat omenjeni koprski podestat Andrej Zeno (v Kopru je stoloval med letoma 1251 in 1252), tudi na koprške komunske vasi, kar pomeni, da prej za njih ni veljal. Prav 28. poglavje nas namreč natančneje usmerja tudi v sam čas nastanka t. i. agrarnega zakona, in sicer zagotovo v čas po letu 1251 in pred letom 1318, ki se omenja v 26. poglavju, vezano na določila koprskega podestata in kapitana Marca Maurocena Canocholo, ko so še z dodatnimi določili iz leta 1325 praktično razlastili slovanske kmete v korist meščanov Kopra, ki so tako postali pravi lastniki sicer še vedno jasno razločenih komunskih vasi (*villae communis*) od vasi posameznih meščanov (*villae concivium* oziroma *divisae*).

Z določilom v tem poglavju sicer še omejujejo obhode vasi (pobiranje dajatev) s strani zakupnikov na največ petkrat na leto in vsakokrat gredo lahko le s šestimi konjeniki. V času teh obiskov so zakupniki oziroma zemljiški gospodje (skupaj z vaškimi gastaldi in sodniki) tudi razsojali, vse izkupičke od poravnav škod in kazni pa so morali razdeliti na dva dela: »polovico naj dobi komun, polovico pa tisti, komur pripadajo«. Ker v nadaljevanju prepo-vedujejo, da bi zemljiški gospod smel dobiti kakršenkoli delež od izkupička kazni, izrečenih

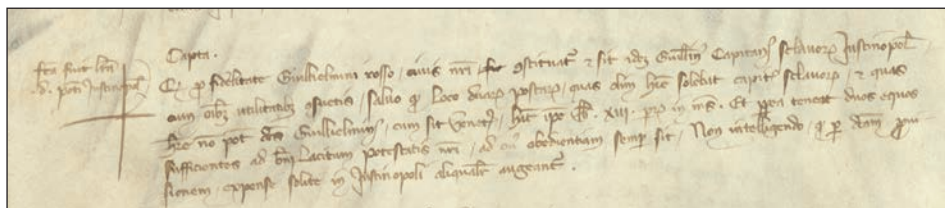
v breme vaščanov komunskih vasi, se je potrebno vprašati, komu torej pripada tista druga polovica od poravnave škod in kazni? Margetić (1993, XV) sicer domneva, da je v tem delu prišlo do kasnejše nevešče predelave celotnega poglavja, po njegovem najverjetneje leta 1423, ko je izšla zadnja redakcija IV. knjige. Ne gre izključiti možnosti, da je res prišlo do kake predelave, vendar je težko verjeti, da pri tako pomembni zadevi, kot je delež od izkupička kazni, ne bi bilo besedilo kadarkoli kasneje pojasnjeno, če tako sestavljalcem kot zainteresiranim ne bi bilo jasno. Dikcija, da dobi polovico od izkupička kazni tisti, »komur pripadajo«, se deloma razjasni v določilu iz 31. poglavja, in sicer da so za prekrške v zvezi z nepremičninami upravičeni vaški gastald in sodniki, za premičnine pa oškodovani oziroma koprski podestat. To nenazadnje potrjuje tudi duka beneškega doža iz leta 1548 (STKP, V, 31), ki pa predoči še tretje »upravičence«, in sicer t. i. konestable (*Contestabili*), kavaleriste (*Cauallieri*) in druge častnike (*altri officiali*).

Glede na to, da iz kasnejših določil izhaja, da so bili konestabli na koprskem podeželju podrejeni koprskemu kapetanu Slovanov, ter glede na njegove zadolžitve, ki jih bomo tudi spoznali v nadaljevanju, lahko sledi, da so bila že ta določila o »upravičenosti« izkupička od kazni, poleg omembe komunskih prokuratorjev pri razreševanju pravnih sporov iz 27. poglavja, temeljni nastavek za oblikovanje funkcije, ki jo je po koprskem uporju leta 1348 zasedal častnik z nazivom koprski kapetan Slovanov (*Capitaneus Sclavorum Justinopolis*).

Zato lahko upravičeno domnevamo, da so obravnavani agrarni zakoni za koprsko podeželje nastali pod vplivom osvojenega ozemlja štirinajstih vasi ob vznožju Kraškega roba od Ospa do Rakitovca v vojni med Koprom in Trstom leta 1254, kjer so se še pod tržaškimi škofi izoblikovala precej fevdalnim odnosom podobna razmerja (Klen, 1961, 317–319). Tudi po letu 1300 so sama mesta začela v kolonatske odnose vnašati fevdalne oblike, kar se je seveda dogajalo tudi od leta 1279 pod vplivom novih gospodarjev, Benečanov. Ti so mestom na čelu s svojimi podestati dopuščali samoupravo in premnogim zvestim plemičem tudi posesti v mestnem zaledju. Vendar so strateško pomembna območja zadržali zase in je tako območje vasi pod Kraškim robom, ki je že tako imelo status komunskih vasi, postalo nekakšna »vojna krajina«, in sicer pod sodno in vojaško pristojnostjo podestata in kapitana Kopra, kot se je glasil naziv v beneškem Velikem svetu izvoljenega koprskega načelnika v vsem obdobju beneške vladavine v Istri. Navedene »razlastitve« slovanskih kmetov v letih 1318 in 1325 pa nakazujejo, da se je tedaj začela rahljati ta obrambno-vojaška pozicija vasi pod Kraškim robom, najverjetneje zaradi upada nevarnosti oziroma zaradi spremenjenih politično-strateških razmerij v deželi, saj je bila oblast sosednjih Habsburžanov tedaj še slabotna, posvetna oblast oglejskih patriarhov v silnem upadanju, moč Beneške republike pa v neprestanem silnem razmahu, tako da so poleg njih na tem območju tedaj igrali kako vidnejšo vlogo le še Goriški grofi.

KAPETAN SLOVANOV

Zanimivo je, da v tem obdobju Benečani niso radi novačili vojakov izmed domačinov. V ukazu beneškega senata z dne 4. julija 1342 (SMi, 1887, 289), pa tudi v kasnejših (prim. SMi) je celo zapisana zahteva, da v vojaških posadkah ne sme biti

Slika 1: Benetke, 29. marca 1349. Beneški senat imenuje Kapetana Slovanov v Kopru. Imenovan je Guilielmini Rosso. Prepis odloka:

Capta.

Quod pro fidelitate Guilielmini Rosso civis nostri constituatur et sit idem Guilielminus capitaneus Sclauorum Justinopolis cum omnibus utilitatibus consuetis, salvo quod loco duarum postarum quas olim hic solebat capitaneus Sclauorum, et quas habere non potest dictus Guilielminus, cum sit Venetus, habeat ipse libras XIII parvorum in mense. Et propterea teneat duos equos sufficientes ad beneplacitum potestatis nostri, ad cuius obedientiam semper sit. Non intelligendo quod per dictam provisionem expense solite in Justinopoli aliquantulum augeantur.

Ob levem robu od iste roke:

Facta fuit littera

D. potestati Justinopolis.

(ASVe, Senato misti, XXV, 6).

več ne konestabel ne vojak Istran ali Furlan. Če so v beneških vojaških posadkah izredno omejevali število Istranov, Italijanov, Nemcev in Furlanov, med katerimi »narodi« so torej Benečani novačili vojake? Poleg Albancev in Grkov vsekakor prihajajo v poštev Slovani!

To domnevo potrjuje izredno veliko število Dalmatincev med mornarji v Kopru, Andrej Schiavo kot kapetan istrske obale v Poreču leta 1308 (Lettere, 1933, 20. 9. 1308), Simon Sclavo kot konjeniški konestabel v Kopru v 60. letih 14. stoletja (SMi, 1889, npr. 20. 9. 1361), ter dejstvo, da so šele po koprskem uporu leta 1348 Benečani uvedli prepoved najemanja Slovanov za vojaško službo (Pahor, 1953a, 45); to daje slutiti, da so tudi ti sodelovali v uporu, ki je bil usmerjen predvsem proti beneškemu pomorskemu monopolu. Pri tem so imeli Koprčani podporo med fevdalci v Cesarstvu, predvsem pri goriškem grofu in habsburškem vojvodi, ki so se nedvomno naslanjali na svoje ljudi med okoliškimi kmeti in posebno med svojimi baroni. Verjetno pa je svoje odigralo tudi nezadovoljstvo slovanskih kmetov nad razlastitvami oziroma nad razvrednotenjem njihove vloge mejačev na Kraškem robu, ki je vselej v takih primerih v zgodovini prinašala poseben status in privilegij.

In prav v tej povezavi lahko iščemo posebno vlogo v vojaški organizaciji koprskega komuna, ki jo je nedvomno imel *koprski kapetan Slovanov* (*Capitaneus*

Sclavorum Justinopolis).⁶ V času po koprskem uporu leta 1348 ga namreč prvič zasledimo v dokumentih, ko to mesto zasede Benečan Viljem (Guillielmini) Rosso (SMi, 1888, 29. 3. 1349). Uredbo beneškega senata, da funkcijo zasede Benečan, lahko razumemo tudi kot posledico slovanske udeležbe pri koprskem uporu, sam tekst pa nakazuje, da je funkcija tedaj že obstajala, saj iz besedila tega sklepa z dne 29. marca 1349 sledi, da je bila funkcija sama že precej starejša, le da dotlej ni bila zaupana Benečanu, marveč očitno kakemu Koprčanu (Vilfan, 1954, 24).

Deset dni prej so namreč bodočega kapetana Slovanov zadolžili, da mora izgnati iz mesta tiste osebe, ki so se mu zdele najnevarnejše, za druge represivne ukrepe zoper uporno mesto pa mu je bil na voljo deželni kapetan iz Sv. Lovrenca. Z nastopom dolžnosti kapetana Slovanov je bila Viljemu Rossu odrejena plača 13 lir, s tem, da mu pripadajo vse običajne ugodnosti (*cum omnibus utilitatibus consuetis*), le da mu kot beneškemu državljanu ni bilo potrebno vzdrževati še dveh spremljevalcev, saj naj bi mu zadoščala dva podestatova konjenika; ta dva spremljevalca sta se verjetno nanašala na v kasnejših dokumentih omenjana *sergente* in *tambura di Capitano di Schiavi* (Relazioni, 1890, 98; Relazioni, 1890, 405), to je praviloma težko oboroženega konjenika in trobentača, že skoraj običajne spremljevalce tovrstnih častnikov v obravnavanem obdobju (SMi, 1887, 14. 3. 1342).

Upravne dolžnosti kapetana Slovanov

Na tem mestu se zastavlja vprašanje, kako je sploh nastala ta vsaj po imenu edinstvena funkcija, ki v naslovu nosi Slovane, torej določeno izkazovanje etnične pripadnosti podrejenih tej funkciji. Pa tudi same zadolžitve so dokaj specifične, čeprav lahko v določenih pogledih službo kapetana Slovanov primerjamo tako z beneško vojaško funkcijo nižjega častnika konestabla oziroma podestatovega vojaškega spremljevalca (*socios*) kot s funkcijo valptov (staronemški naziv *waltpoto*; prim. GDZS, 1980, 168), ki so nastopali v vlogi davčnih izterjevalcev na fevdalnih posestvih zemljiških gospodov in na cerkvenih posestvih v Cesarstvu, v neposredni bližini npr. pri tržaških škofih (Klen, 1961, 317–326). Zato lahko upravičeno domnevamo, da se je ta funkcija prenesla v koprski komun ravno z osvojitvijo obrambnega pasu od Ospa do Rakitovca sredi 13. stoletja, ko je bila za to območje zadolžena ustanova valpta in je to ozemlje spadalo pod tržaško škofijo (Klen, 1961, 298, 316–317).

Danilo Klen v svoji študiji o valptu v Istri ugotavlja, da so to funkcijo v slovenskih in sosednjih deželah zelo zgodaj iz germanske pravne prakse uvedli nemški fevdalci na svojih posestvih, nato pa so jo prevzeli tudi domači fevdalci. Tako v obdobju od 14. do 19. stoletja zasledi valpte ne le v Zagorju in Međimurju, temveč še na posestvih

6 *Capitaneus Sclavorum Justinopolis* se v tekstih slovenskih in hrvaških zgodovinarjev različno prevaja, in sicer kot *kapitan* ali *kapetan*, pa tudi *poglavar* in *glavar*, kot ga je označil Vilfan (1954); *kapitan* bi prišel v poštev, če bi imel poveljniške dolžnosti tudi v pomorskih formacijah, kot jih je očitno imel koprski *podestat* in *kapitan* (*Podestà e Capitano*), zato je za slednjega upravičena uporaba termina *kapitan*, vendar pa tovrstnih zadolžitev *Capitaneus Sclavorum Justinopolis* ni imel; tako sta ustrezni poimenovanji *kapetan* ali slovensko *glavar*, zato sta ta dva izraza uporabljena v pričujočem prispevku.

Frankopanov v liburnijskem delu Istre, pa tudi v Kastvu, Veprincu, na posestvih Goriških grofov, na območju Buzeta oziroma Rašporskega Krasa, na tržaškem Krasu in na posestvih tržaškega škofa kot posvetnega fevdalca ter seveda na Koprskem. Če se je ta funkcija sprva razvila v posebno vrsto pooblaščenega zastopnika fevdalca v gospodarskih in sodnih zadevah za območja izven centra fevdalne oblasti, se je zlasti na beneškem območju razširila tudi na področje vojaških zadev (Klen, 1961, 297–305). Pristojnosti so zato zahtevale stalen kontakt s podeželani ter poznavanje ne le gospodarskih odnosov, vaških meja in pravnih običajev, temveč tudi jezika vaščanov, ki je bil v navedenih istrskih krajih vsekakor slovanski. Viri pa kažejo, da se je prav na beneškem ozemlju tovrstna funkcija najdlje obdržala, saj so jo Benečani prevzeli od prejšnjih fevdalnih gospodov ter ji očitno tekom razvoja dodali še nekatere lastne specifične.

Tako ne kaže spregledati dejstva, da je imel koprski kapetan Slovanov tudi določene upravne pristojnosti, zato je vsekakor bila zgled oblikovanju te funkcije tudi v beneškem prostoru uveljavljena funkcija t. i. prokuratorjev, nekakšnih upravnikov premoženja, ki jih zasledimo v skoraj vseh istrskih mestnih statutih, kar nenazadnje potrjuje že omemba prokuratorjev iz koprskega agrarnega zakona, ki sodelujejo tudi v reševanju pravnih sporov (STAT, IV, 27), pa tudi beneški duktal iz leta 1670, kjer nekajkrat v tekstu kapetana Slovanov izenačujejo s prokuratorjem.⁷

Kapetanove sodne pristojnosti nedvomno izhajajo tudi iz enega izmed osrednjih tradicionalnih koprskih praznikov: Rižanskega sejma oziroma sejma Sv. Marije ob izviru Rižane (*in caput Risiani*), ki je bil vsaj že v 14. in naslednjih stoletjih dne 15. avgusta, na praznik Marijinega vnebovzeta. O njegovi posebni vlogi priča zlasti knjiga koprskih kapetanov Slovanov, iz katere je razvidno, da je bil to osrednji koprski podeželski praznik, na katerem je glavno vlogo vselej odigral kapetan Slovanov. O njegovih sodnih pristojnostih na tem dogodku ter o tehtnosti trditve, da je njegova funkcija vključevala tudi siceršnje značilnosti vojaške funkcije podestatovega družabnika (*socios*), pa potrjujejo navedbe iz koprskega statuta iz leta 1423, ki so, kot že navedeno, vključevale tudi določbe iz starejših časov, kar dosledno potrjuje že prvi stavek zadevnega člena statuta: Skladno s starimi običaji (*Cum secundum antiquas consuetudines*) (STKP, III, 51).

Kapetan Slovanov je torej poleg navedenega združeval tudi dolžnosti (pred)beneškega podeželskega upravnika (*procuratores* iz STAT, IV, 27 in dukala iz 1670) s podestatovim mestnim vojaškim spremljevalcem (*socios*), kar priča njegova vloga pri koprskih vaških sejmih.

Ob tej priložnosti naj bi, sledeč pisanju Miroslava Pahorja, v Koper, kjer je bil stalni sedež kapetana Slovanov, vkorakala oborožena četa, ki je prišla po podestatovega najbližjega sodelavca – kapetana Slovanov. Ta je stopil med vojake in z njimi vred odkorakal iz mesta. Na čelu spreveda je bila razvita kapetanova zastava, ki je vihrala ves čas sejma; tačas se je na straži menjavala častna kmečka četa (Pahor, 1953b, 6–7). Skrbela je za kapetana in določila tudi čas sojenja, kajti te dneve je glavar s svojima sodnikoma (*duobus Iudicibus*) in pisarjem (*cancellario*) sodil. Vlogo in pomen kapetana Slovanov ob rižanskem sejmu potrjuje tudi knjiga kapetanov Slovanov (prim. KKS, 2).

7 Funkcijo kapetana Slovanov, torej prokuratorja kmečkega prebivalstva koprskega ozemlja (*L' Ufficio di Capitano de Schiaui, cioè Procurator della Contadinanza di questo Territorio*); prim. Darovec, 2001, 115.

Funkcija kapetana Slovanov na nekdanjih posestih tržaške škofije, ki so v cerkveni sferi še vedno spadale pod to škofijo, tako v župnijah v Ospu, Loki in Buzetu (v okviru slednje je bil Rakitovec), se je kasneje v vojaškem, deloma sodnem in upravnem pogledu očitno prenesla na vseh 40 do 44 vasi koprskega teritorija.⁸ Vendar je imel kapetan v komunskih (oziroma državnih; prim. Klen, 1961, 318) vaseh pod Kraškim robom nalogo izključnega beneškega davčnega izterjevalca, saj je tedanji glavar Slovanov Zentillin Tarello od podestata in kapitana Kopra Leonarda Bemba leta 1388 dobil nalogo, »da zaradi sprememb med prebivalstvom opravi popis in ponovno regulira dajatve, ki so se pobirale nad vsako mero in so za kmete bile hudo breme«. Obenem so mu pod kaznijo 25 lir »prepovedali zahtevati usluge zase in za svoje spremljevalce v 14 vaseh, ki so bile v državni lasti« (SMi, 1889, 30. 6. 1388). Tedaj so še določili, da zaradi zlorab v izterjevanju dajatev iz 44 vasi tega distrikta, ki so koprskemu podestatu in kapitanu prispevale krmo (*175 staja di biada da cavalli*), lahko 14 državnih vasi na lastno željo namesto prejšnjih regalij v piščancih, jajcih, lesu idr. v vrednosti 1.024 lir prispevajo letno 2.048 lir (SMi, 1889, 10. 1. 1387 m.v.).

Sprva dosmrtna funkcija kapetana Slovanov se je z razvojem dogodkov povsem zbirokratizirala, zlasti potem ko je beneški dož leta 1670 proti plačilu 6.000 starov (ok. 377 ton) soli v državno blagajno ter vsakoletnemu prispevku 100 liber (52 litrov) olja beneški cerkvi Marije od zdravja, dovolil koprskim plemičem vsakoletno izbiro kapetana Slovanov⁹. V tem dukalu se kapetan Slovanov enači z nazivom *Procurator della Contadinanza*, kar sovpada z določbo iz agrarnega zakona, kjer s tem nazivom označujejo podeželske uradnike (STKP, 4, 27). Ta je poleg dohodka iz koprške fiskalne komore – ki je leta 1584 znašal 1.240 lir, medtem ko je koprski podestat in kapitan prejel le 795 lir (Relazioni – 1584, AMSI 6, 404/5) – prejemal še razne regalije podeželskega prebivalstva, zato si lahko predstavljamo ugodnosti, ki jih je ta položaj nudil še vse v dobo po propadu Beneške republike (prim. Filipović, 1967). O pomembnosti te funkcije v Kopru nenazadnje priča povzetek odloka beneškega senata iz leta 1670, ki je vklesan v lapidarnem napisu ob glavnem vhodu v nekdanje prostore mestnega Velikega sveta v prvem nadstropju Pretorske palače, na desni strani osrednjega koprskega podestata in kapitana Nicolòja Donata, ki je leta 1584 ustanovil v Kopru apelacijsko sodišče za vso beneško Istro in kvarnerske otoke, nato pa postal tudi beneški dož.

8 Podobno so Benečani tudi v Rašporskem kapetanatu razširili delovanje valpta na kraje, ki izvirno niso pripadali leta 1402 od Goriških grofov kupljenemu rašporskemu gospostvu, na Hum in Roč, ki so ju leta 1412 odvzeli oglejskim patriarhom, ter po vojni Kambrejske lige (1508–1516) še na Sovinjak, Vrh in Draguč; naštetí so poleg krajev rašporskega gospostva, Slum, Brest, Dane, Kropinjak, Praproče, Klenovščak, Trstenik, Podgače, Brjudac, Lanišče, Račja vas in Rašpor tvorili t. i. Rašporski kapetanat, ki je po požigu rašporskega gradu leta 1511 imel svoj sedež v Buzetu (Klen, 1961, 305–315).

9 Celotna dokumentacija v zvezi s prošnjo koprskega mestnega sveta za vsakoletno izbiro kapetana Slovanov iz vrst koprskega plemstva je priložena tiskani verziji koprskega statuta iz leta 1669, ki jo hranijo v Pokrajinskem muzeju v Kopru, ni pa priložena verziji, ki jo hranijo v Pokrajinskem arhivu v Kopru. Slednja je bila tudi osnova za izdajo transkripcije prvih štirih knjig in reprinta pete knjige statuta, ki sta ga leta 1993 izdala Pokrajinski arhiv Koper in Center za zgodovinske raziskave iz Rovinja (STKP), zato pa je ta prošnja v transkripciji objavljena v prilogi k članku Darovec, 2001. Za mere ter denarne enote in vrednosti prim. Darovec, 2004.

Slika 2: Odlok beneškega senata iz leta 1670 o pravici koprskega mestnega sveta za vsa-koletno izvolitev kapetana Slovanov izmed svojih članov. Koper, Pretorska palača (Foto: Darko Darovec). Prepis v prevodu glasi:

P E T R V S L A V R E T A N V S P · E T · P ·

Nerazdeljiv sin Prevzvišenega
senatorja Pavla.

Dobil je ime in značaj Presvetlega prednika,
ponaša se z dobroto, vredno Vladarja.

Po sklepu žlahtnega beneškega Senata
je počastil koprski Svet

z letno izvolitvijo Kapetana Slovanov.

S tem razglasom
je čudovito zaključil
vrsto dobrih del.

Za časa gospodov sindikov Raimonda Fina in Carla Vergerija
1670.

Vojaške dolžnosti kapetana Slovanov

Organizacijo kmečke ali črne vojske oziroma černide (*cernida*), ki je bila v obdobju osmanskih vpadov tudi temelj obrambe v Istri, lahko zasledimo že v odnosih s Habsburžani. Vedno agresivni do svojih sosedov, še posebno po dokončnem prevzemu svetorimskega prestola (1438/52), so Habsburžani nadaljevali z običajno metodo postopnih, večkratnih napadov s plenjenji in izčrpavanjem proizvodnega dela prebivalstva beneške Istre. Tako je Serenissima že z odlokom z dne 27. julija 1375 dovolila beneškim Istranom, v dogovoru z njihovim rektorjem, na svojo roko povračilo škode, prizadejane od vsakodnevnih vdorov in ropanj patriarhovih podložnikov, zasledovanje ali ropanje njihovih posestev in tistih, ki so jim dajali zatočišče (SMi, 1889, 11. 5. 1375), očitno skladno s tedanjim običajem fajde (Darovec, 2018). Naslednje leto so bili zaradi nenehnih vojn Benečani prisiljeni imenovati tri poveljnike (*provveditori*) »za okrepitev, dobro varstvo in ohranitev naših ozemelj in krajev v Istri« (Benussi, 1887, 16). Nato so nesoglasja med Benetkami in Habsburžani za dobra štiri desetletja stopila v ozadje zaradi pojava skupnega sovražnika, Osmanov.

Obramba Istre in še posebej koprškega ozemlja je slonela poleg neokretnih milic in najemniške vojske (lahko oboroženih konjenikov – stratiotov, rekrutiranih med Grki, Albanci in Dalmatinci, ki so pa morali služiti tudi drugim delom raztegnjenega beneškega ozemlja) predvsem na kmečki vojski.

Tako je kopenska obramba dežele temeljila na kmečki vojski, ki je (1584) štela od 2.300 do 2.400 mož, pod poveljstvom šestih kapetanov: na ozemlju Labina in Plomina s 300 možmi, Vodnjana in Pulja s 400, v Motovunu je bilo ravno tako 400 vojakov kmetov kot v Buzetu pod poveljstvom kapitana Rašporja. Še dva poveljnika, vsak s po 400 možmi, sta bila na ozemlju Kopra, in sicer kapitan markizata Petrapilose (prim. Darovec, 2007) ter kapetan Slovanov Anton Sereni, ki je poveljeval vojski na koprskem komunskem ozemlju (Relazioni, 1890, 403–404).

V njihovem zaledju so bile manjše, obzidane utrdbe, ki so jih domačini pa tudi beneške oblasti imenovali kašteli in so obmejevali komunsko ozemlje. Gre za oblike taborov kot so jih poznali v času osmanskih vpadov tudi na drugem slovenskem ozemlju, kjer so imeli shranjeno orožje in kamor so se ljudje pred sovražnimi napadi zatekali z živino in potrebnimi živili (Relazioni, 1890, 428–430).

Beneški revizor Vid Moresini tako leta 1560 ugotavlja, da je na ozemlju Kopra šest tisoč »duš« in 12 kaštelov, ki so vsi nedaleč od meje: Osp (*Hospo*), Tinjan (*Antignano*), Rožar (*Rosaruolo*), Loka (*Lonche*), Podpeč (*Poppecchio*) Movraž (*Valmorasa*), Hrastovlje (*Cristavia*), Kubed (*Covedo*), Gradin (*Gradina*), Glem (*Gemme*), Koštabona (*Costabona*) in Šmarje (*Monte*), le Zanigrad (*Sanigrado*) in Bezovica (*Besovizza*) se ne omenjata več kot obzidana kraja (Relazioni, 1890, 70–72). Naštete utrdbe imajo že zaradi svoje geostrateške pozicije na terenu nedvomno še starejše korenine, skrb zanje pa je bila očitno vsaj od 14. do 18. stoletja prepuščena predvsem koprskemu kapetanu Slovanov, kar morda še najbolj potrjuje v slovenskem prevodu priložena knjiga kapetanov Slovanov (KKS, 19) in

njegova vloga v vojni Kambrejske lige (1508–1516), ki jo je zelo nazorno opisal Sergij Vilfan (Vilfan, 1954; prim. Darovec, 1990, 36–38). Na tem mestu nas bo zanimala predvsem kapetanova vloga v poveljevanju in organizaciji kmečke vojske na koprskem ozemlju.

V tej vojni, poimenovani po tajnem sporazumu sklenjenem v mestu Cambrai, ki je sledila premirju z Osmani, so zopet prišle na dan stare habsburške težnje po prevladi na Jadranskem morju, torej uničenju Beneške republike. Vendar je vojna cesarja Maksimilijana, ki je na svojo stran sprva uspel pridobiti skoraj vse tedanje evropske velesile na čelu s Francijo in Španijo, proti Beneški republiki, povzročila mnoge socialne nemire v Svetem rimskem cesarstvu in tudi slovenski kmečki upor leta 1515 je bil posledica neizmernih izčrpavanj ter prepovedi trgovine z obmorskimi istrskimi mesti, ki je tako plemičem kot podložnikom pomenila nepogrešljiv vir dohodkov za preživetje.

V dokumentu iz leta 1508, ko je Marko de Vegia (iz Krka), poveljnik koprskih černid, uspešno pripomogel k zavzetju Trsta, prvič zasledimo omenjeno ustanovo černid (CDI, 7. 5. 1508). Tej organizaciji lahko sledimo vsaj od bizantinskih časov dalje, le da je odtlej ta način rekrutacije postal obvezen člen beneške vojaške organizacije in sta se v letih do propada Beneške republike število in pomen njenih vrst povečevala. Podobno je bilo tudi na drugem današnjem slovenskem ozemlju (prim. Vilfan, 1996, 309).

Pričakovali bi, da bo na čelu kmečke vojske v koprskem distriktu kapetan Slovanov, še posebno, ker je bil v statutu iz leta 1423, ko je bil na to dolžnost izbran Nikolaj Petronio in je bila funkcija potrjena z doževim dukulom, določen za upravljalca kmetov po vaseh (Pogatschnig, 1912). Do leta 1485 je bil kapetan Slovanov Ivan Ingaldeo, ki je ob neki priložnosti prijel 6 »Turkov«, jih skupaj s sinom Paskvalom pripeljal pred doža in za to požel priznanje. Paskvala so zaradi očetovih in že njegovih zaslug na položaju konestabla izvolili za naslednika na tem položaju (Stancovich, 1829, 287).¹⁰

Slednji je v času omenjene vojne vodil črno vojsko na ozemlju Kopra, vendar ne moremo z gotovostjo trditi, da je to počel tudi v mirnodobnem času, kajti šele po letu 1560 je postal kapetan Slovanov odgovoren za poveljstvo in izurjenost černid, čeprav je nedvomno ves čas med podeželani opravljal rekrutacijske preglede. Po letu 1593 pa sta v opisu dolžnosti tedanjega kapetana Slovanov Jakoba Bruttija poudarjeni zgolj zaščitna in oskrbniška funkcija za podeželsko prebivalstvo (Relazioni, 1891, 107), potem ko so leto poprej 500 mož kmečke vojske iz koprške občine, ki so

10 Doslej znani koprski kapetani Slovanov so bili: Viljem Rosso (1349), Marino Longo (1354), Raynerius (1355), Zentilin Tarello, Henricus de Petrogna (okoli 1400), Nicolo Petrogna (omenjen 1433 in 1446), Andrea de Tarsia (ki mu je bil potrjen izbor 1451), Ivan Ingaldeo (omenja se 1466, 1470, 1478 in 1485), Paskval Ingaldeo (umrl 1525), Santo Gavardo (1525–1550), Anton Sereni (1570–1585), Ivan Manzoli (1585–1588), Santo Gavardo (1590–1593), Jakob Brutti (izbran 1593, omenjen 1598 in 1617), Ivan Franc Gavardo (izbran 1618). Kapetani Slovanov po letu 1670 so bili po prenosu pristojnosti izbire na koprski Veliki svet voljeni vsako leto izključno med Koprčani (cf. Klen, 1961, 320), tako tudi še pod prvo avstrijsko oblastjo v Istri 1797–1805, ko je bil za kapetana Slovanov izvoljen Francesco Almerigotti (Provincia, 1887, 15).

bili prej pod poveljstvom kapetana Slovanov, podelili kapetanu Avgustu Callegariju (Relazioni, 1890, 433), v naslednjih letih pa Bernardu Borisiju (Relazioni, 1891, 102), vendar je bila to prej izjema kot pravilo, saj knjiga kapetanov Slovanov že na prvih straneh poudari njegovo vlogo tako v poveljevanju černidam kot obmejnimi utrdbam (KKS, 1 in 19).

Za černide so prišli v poštev za boj sposobni moški od 18. do 40. leta starosti; po vaseh še dandanes krožijo zgodbe o izmikanju tej dolžnosti, npr. tako, da so ob prihodu koprskega podestata ali kapetana Slovanov v vas beneški podložniki prebežali na habsburško ozemlje; to so počeli tudi cesarjevi podložniki, ki so bežali na ozemlje sv. Marka.¹¹ Na habsburškem ozemlju so bili namreč poleg kaštelana in vojaške posadke na gradu Socerbu še financarji v Kastelcu, Črnotičah, v Črnem Kalu pa je bila prava mejaška postojanka.

Častnikom černid so z dekretom iz leta 1710 (Relazioni, 1892, 180) zagotovili redne prejemke kot podobnim častnikom na Beneškem, čeprav jih že konec 16. stoletja zasledimo na plačilnih seznamih koprskega komuna. Tedaj so poleg kapetana Slovanov, sergenteja in tambura kapetana Slovanov, na plačilnem spisku še trije do štirje vaški konestabli in štirje stotniki (*capi de cento*), na naslednjem spisku iz leta 1584 pa je osem stotnikov; četverico iz t. i. kapetanata černid Petrapilose, kjer je bil drugi občinski center kmečke vojske v drugi polovici 16. stoletja, ki so ga kasneje premestili v Oprtalj in nato Buje, so očitno plačevali iz koprške blagajne. Trije konestabli so bili v 16. stoletju razporejeni na Tinjanu, v Ospu in Kubedu (Relazioni, 1890, 72), nato v Ospu, Hrastovljah in Kubedu, končno pa še v Rožarju in Podpeči, kjer je že v 15. stoletju imel sedež konestabel Luka Mužec; iz te funkcije izvirajoči priimek Kontestabile se je ohranil v vasi v naslednjih stoletjih, danes pa ga najdemo še v sosednjem Zazidu. Kubejski konestabel jih je razporejal na dolžnosti in jim razdeljeval plačilo; vsi trije so bili najprej odgovorni koprskemu kapetanu Slovanov (KKS, 1).

Kmete vojake so uporabljali predvsem v defenzivne namene in le ob posebnih priložnostih tudi za ofenzivne sunke na kratke razdalje. Njihova koristna uporabnost se je pokazala zlasti v vojni Kambrejske lige, ko so v Istri kot stranskem bojišču prevladovali manjši pohodi na plen, ki so merili predvsem na medsebojno plenjenje čred govedi in drobnice. Pri takih pohodih je imela poglavitno ofenzivno vlogo lahka konjenica – na cesarjevi strani hrvaški huzarji, na beneški pa albansko-grški stratioti, oboji seveda najemniki. Njihove akcije so včasih podpirali pešaki. Kljub današnjemu vtisu o strnjenosti trdnjavijskih posadk ob Kraškem robu, so bile za tedanje vojskovanje zelo redke, vrh tega pa so štejele le po pol ali kvečjemu po dva ducata mož; zato so bile brez moči proti takim nenadnim napadom lahke konjenice, ki so trdnjavo običajno obšle. Treba je bilo postaviti obrambo na samem kraju napada, in to je bilo mogoče le z domačini – kmeti, ki so bili tega vajeni še iz časa raznih plenilskih pohodov in osmanskih vdorov.

11 Podobno se je dogajalo ob celotni beneško-habsburški meji v Istri, prim. Bertoša, 1986.

Vloga černid pri zdravstvenih ukrepih

V sklopu vojaških in upravnih zadolžitev koprskega kapetana Slovanov velja izpostaviti tudi njegovo vlogo v časih raznih epidemij, zlasti kuge, ki je razsajala v Istri od srede 14. do prve polovice 17. stoletja s povprečnimi presledki desetih let (!) (prim. Schiavuzzi, 1889). Beneška oblast je bila na podlagi izkušenj zelo dosledna pri vzpostavljanju preventivnih ter kurativnih ukrepov. Poleg pristanišč, kjer so vsepovsod izvajali strog nadzor, je s pomočjo lokalnih oblasti vzpostavila vzdolž meje vrsto zdravstvenih postojank za higiensko-zdravstveno kontrolo.

Zdravstveni nadzorniki so bili odgovorni za pravočasne ukrepe, posebno ob pojavih kužnih bolezni v sosednjih deželah; ukazali so zapreti prehode na mejah, postavili *rastele* (poseben prostor, namenjen kontroli potnikovega zdravja), pregradili poti, razporedili vojaške linije, oborožili černide, določili oborožene ladje za nenehno kroženje po morju. Kmečki vojaki ob beneški meji so stražili v za to namenjenih *casellih*, ki so jih imenovali tudi *caselli di Sanità*. Kdor ni imel predpisanega zdravstvenega dovoljenja, ni smel prestopiti meje (Provincia, 1884, 22, 1712. 1. 2. – Relazione Francesco Malipiero). Županom ali podžupanom po vaseh so poslali okrožnice; prebrali so jih vaški klicarji, z natančnimi navodili za ravnanje: prepovedali so sestajanje in dajanje zatočišča tujcem ter skupno pašo s pastirji iz Cesarstva; kazni za kršilce so bile stroge in so vključevale odvzem črede in celo smrtno kazen (Provincia, 1884, 22, 1715. 8. 11. – Relazione Provveditore sopra la sanità Bartolo Gradenigo).

Rasteli so bili ponavadi okoli 40 korakov od meje postavljeni iz raznih materialov – od zgolj lesenih pregrad do visokega zidovja; včasih so bile to tudi prave zapreke; postavili so jih na primernih krajih, ki jih v kraški pokrajini ob meji v Istri ni manjkalo; vaške utrdbe so postale centri razvejene zdravstveno-vojaško-politično organizirane zapore meje. Še posebno po letu 1632 so tudi v Istri začeli pospešeno utrjevati mejo, ko je kuga zelo prizadela predvsem mesto Koper, kjer je od približno 5.000 prebivalcev preživel le slabih 2.000. Ta dela še najbolj ponazarja mapa mejne linije med Benetkami in Notranjo Avstrijo v Istri, ki jo je po izbruhu kuge v sosednjih deželah leta 1713 narisal Pietro Grimani, deželni zdravstveni nadzornik (Lago & Rossit, 1981, 211). Na njej najdemo številne casele in rastele ob meji od Žavelj pri Miljah do Plomina na vzhodni obali Istre. Od Žavelj do Ospa so bili postavljeni trije caseli in en rastel s skupaj osem stalno za stražo zadolženimi vojaki černid, v Mačkovljah pa sta bila še dva rastela s štirimi kmečkimi vojaki. Župnija v Ospi je bila zavarovana z dvema vojakoma in enim rastelom, vas pa z dvema rasteloma, štirimi vojaki černid, z enim častnikom najemnikov (*oltrammarino*), vojakom najemnikov, častnikom konjenice in tremi konjeniki. V Gabrovici so bili tudi dva rastela, štirje vojaki kmeti, dva najemnika in trije konjeniki. Dalje je Beneška republika v Rožarju postavila tri rastele, s častnikoma černid in najemnikov, šestimi vojaki černid, petimi najemniki in tremi konjeniki; na hribu

Slika 3: Karta meje med Beneško republiko in notranjeavstrijskimi deželami z vrisano mejo in izpisanimi vojaškimi ter zdravstvenimi postojankami s posadkami iz leta 1713. ASVe, *Atti riguardanti il Comitato dei Provveditori alla Sanità* (Lago & Rossit, 1981, 211).

je bil še caselo z dvema najemnikoma in dvema kmetoma, na Sv. Hermagorju pa še en caselo. Nadalje je bil rastel pri župni cerkvi v Loki z dvema kmečkima vojakoma, najemnim častnikom in vojakom. V Loki sta bila dva rastela, kakor v Bezovici. V obeh vaseh so bili po štirje kmetje vojaki in dva najemnika, v Loki pa še častnik najemnikov. V Podpeči sta bila dva rastela s štirimi kmečkimi vojaki, enim častnikom najemnikov in tremi najemniki; poleg tega pa je v vasi imel sedež častnik črnid – konestabel (Lago & Rossit, 1981, 211).¹² Na beneški strani meje je bil še caselo v Prapročah na Krasu (*Casello sopra il Carso detto*

12 Pod seznamom caselov in rastelov, ki jih je skupaj 93, je podpisan Maggiore Pietro Belgramoni.

Prapocchie),¹³ in v bližini vasi še eden, vsak s po dvema kmečkima vojakoma. Dalje so bili še trije rasteli v Zazidu kakor tudi v Rakitovcu; tu pa je imel sedež naslednji častnik černid s 6 vojaki in 3 najemniki (Lago & Rossit, 1981, 211). Poleg teh so bili caseli še na Rižani ob prehodih pri mlinih (CPT, 1892, 478). Pri tem je seveda imel vselej pomembno vlogo tudi kapetan Slovanov, ki je načeloval kmečki vojski in skrbel za vaške utrdbe, kot sledi tudi iz knjige kapetanov Slovanov (KKS, 19).

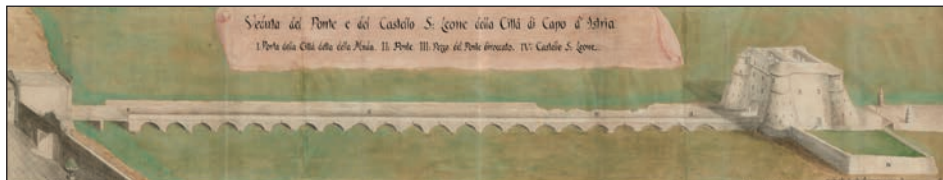
KNJIGA KAPETANOV SLOVANOV

Knjiga kapetanov Slovanov obsega vsega 28 strani s kartonastim ovitkom, dvakrat upognjena, podolgovatega formata v merilu 14 x 20 cm, z ovitkom iz kartona, napisana v tedanji kurzivni humanistiki, razmeroma dobro ohranjena, tako da se razen nekaj malenkosti lahko razbere celoten tekst, ki je le mestoma nečitljiv (ASVe, Majer, 1904, 1174).

Knjiga vsebuje nekatere določbe, zlasti v zvezi s pobiranjem dajatev, pa tudi splošne določbe o pristojnostih kapetana Slovanov, in sicer od leta 1587 do 1724. Iz nje razberemo, da so znašale obveznosti 42 koprskih vasi 2.605 lir in 8 soldov,¹⁴ od tega do koprskega podestata in kapitana 419 lir in 8 soldov, do kapetana Slovanov pa dobrih 544 lir letno, poleg tega pa so morali vaščani prispevati posebne dajatve še v času sejma na Rižani (15. avgusta), ob pustu, za veliko noč, za martinovo, nekatere tudi za božič ter za dovoljenje za lov. Dalje so morale prispevati še za les za koprski most, za mestnega zvonarja ter za mestno uro, ob dnevih posameznih vaških praznikov pa so morali vaški župani poleg zbranih posebnih dajatev še pogostiti kapetana Slovanov in njegovo spremstvo. Dobrih 515 lir so znašale obveznosti vasi do fiskalne (deželne) komore, v primerjavi z naštetimi obveznostmi pa so bile precej skromnejše dajatve za koprskega podestata in kapitana, ki so jih bili dolžni zbrati in mu jih predati vaški župani. Skratka, obveznosti koprskih vasi do svojega glavarja, ki je nosil ime po etničnem značaju koprskega podeželja, kot se je slikovito izrazil tudi koprski podestat in kapitan Zuan Antonio Bon leta 1589 (*anzi per esser tutto quel territorio habitato da persone schiave, et non da altri, perciò ha preso tal denominazione di Capitano de Schiavi*; Relazioni, 1890, 426), so bile zavidanja vredne, še posebno, če vzamemo v obzir tedanja številna pričevanja o revnosti teh vasi, kot jo je izrazil tudi imenovani podestat (Relazioni, 1890, 425).

13 Prapročane še danes okoličani imenujejo Kraševci. Pričevanje J. R.; zapis pri avtorju.

14 Za primerjavo je zelo zanimiv članek s prepisom pritožbe koprskih kmetov avstrijski oblasti zaradi previsokih dajatev iz leta 1799. Torej dve leti po propadu Beneške republike, so regalije kapetanu Slovanov, ki je tudi še sodil po kratkem postopku v sporih podeželanov koprskega teritorija v višini do 25 lir, znašale letno od vasi 27 kokoši, 288 jajc, 8,5 sičev (1 sič = 10,74 l) agreste, voz drv, tri mehke sire, v gotovini pa od vasi Dekani 6 lir in 4 solde za sejmsko dovoljenje. Obveznosti do kapetana Slovanov so tedaj znašale 144 lir in 10 soldov, medtem ko so vse obveznosti vasi znašale 4.580 lir in 5 soldov (Filipović, 1967, 265; prim. Vilfan, 1961, 216).

Slika 4: Kapetan Slovanov je bil zadalžen tudi za zbiranje dajatev za les, potreben za obnovo in vzdrževanje mostu, ki je vodil iz zaledja v koprsko otoško mesto in na katerem je stal Levji grad, obrambna postojanka in mitnica mesta Koper (ASVe, *Provveditori alle fortezze*, b. 82, dis. 85).

Prihodki so se stekali tudi od nekaj rent, medtem ko so vasi poleg prispevkov za fiskalno komoro pod postavko »podestarija in dajatve v denarju« (*Podesteria et de Preghi*¹⁵), ki so v 18. stoletju znašale 200 ducatov (SM, 31. 8. 1713), komunu odvajale tudi redne letne dajatve v lesu za vzdrževanje koprskega mostu. Te so se že od 16. stoletja dalje spremenile v denarne dajatve in so leta 1691 znašale 92 lir in 2 solda (APP, 20, 277), prav tako pa so se v glavnem v denarne dajatve spremenile tudi obveznosti do kapetana Slovanov, ki so mu jih vasi morale prispevati tako za praznik Marijinega vnebovzetja, za veliko noč, martinovo, ob božiču in pustu, poleg tega pa še za sejem ob Rižani, kot ga še v 18. stoletju imenujejo, čeprav ga niso več prirejali na tem kraju, temveč v središču mesta. Vsaka vas je bila dolžna prispevati kapetanu Slovanov še ob svojem vaškem sejmu, poseben prispevek v dajatvah kokoši, vinu in denarju pa je kapetan Slovanov pobiral še za koprskega podestata, kot sledi iz priloženega listka na koncu knjige kapetanov Slovanov (KKS, 28).

Koprške vasi so torej plačevale v glavnem dajatve v denarju za vino, kokoši, jajca, les, krmo za konje, seno in slamo, skoraj vsaka vas pa je prispevala še dajatev v kisu oziroma soku nezrelega grozdja, ki se v viru navaja kot »agresta«, verjetno predhodniku danes uveljavljenega balzamičnega kisa.

Nazorno pa vse obveznosti, ki so mu jih bili dolžni prebivalci koprskih vasi, prikazuje priloženi prevod knjige kapetanov Slovanov.

ZAKLJUČEK

Iz povedanega sledi, da so že od nekdaj na obrambna območja obalnih mest iz zaledja naseljevali Slovane, kot kmete-mejače, kar pomeni kontinuiteto s še pod Bizancem zasnovano obrambo, temelječo na svobodnih kmetih-vojakih. To nam potrjuje tudi edinstveni naziv kapetan Slovanov za poveljnika kmečkih čet in izterjevalca obveznosti

15 Prim. Boerio, 1856: *Pregiare, stimar; Preziar*, torej cenitev dajatev v naturi, ki so jih v določenih zgodovinskih obdobjih, zlasti od 14. stoletja dalje pretvarjali v denarne dajatve. Dac je naveden že v spisku dohodkov fiskalne komore za 16. stoletje.

na koprskem teritoriju ter razsodnika, dasi je bil skoraj vedno iz vrst koprskih plemičev. Tak način obrambe se je ohranil še vse do propada Beneške republike, ko se je verjetno najbolj izkazal ob osmanskih vdorih v drugi polovici 15. in prvi polovici 16. stoletja, v času beneško-avstrijske vojne 1508–1516 (prim. Vilfan, 1954) ter v stalnih razprtijah in obmejnih spopadih s sosednjimi avstrijskimi podložniki vse do uskoške vojne ali vojne za Gradiško v začetku 17. stoletja (Darovec, 1990, 48–50). Da so bili Slovani iz teh mejnih vasi priznani vojščaki, pričajo tudi novačenja med kmeti za tridesetletno vojno v Cesarstvu in za daljne kraje v Španiji (prim. 1642. 21. junij; 1634. 24. junij – SR, AMSI 18). Poleg tega pa je organizacija obrambe in nadzora beneško-habsburške meje igrala izjemno pomembno vlogo v času raznih epidemij nalezljivih bolezni, saj so v obrambnih postojankah s kmečkimi vojaki pod poveljstvom kapetana Slovanov oblikovali karantene za potnike, ki so prihajali iz okuženih dežel.

Z vidika družbene zgodovine ter tudi za nadaljnje raziskave in primerjave je zelo pomembna knjiga kapetanov Slovanov, ki jo v prilogi objavljamo v prevodu, saj ta poleg ugotovljenih stoletnih pristojnosti in vloge kapetana Slovanov v koprskem komunu prinaša še zanimive podrobnosti o dajatvah, iz katerih lahko razberemo tako družbeni utrip, posamezne vaške sejme in vlogo županov, zlasti pa spoznamo katere gospodarske panoge oziroma boljše pridelke, pomembni za preživetje, so prevladovali na koprskem podeželju v stoletjih beneške vladavine.

THE BOOK OF THE KOPER CAPTAINS OF THE SLAVS

Darko DAROVEC

Institute IRRIS for Research, Development and Strategies of Society, Culture and Environment,
Čentur 1f, 6273 Marezige, Slovenia

University of Maribor, Faculty of Arts, Department of History, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenia
e-mail: darko.darovec@irris.eu

SUMMARY

This paper addresses the Koper Captains of the Slavs (Capitaneus Sclavorum Justinopolis), named after the ethnic/linguistic character of the Koper countryside over which they held jurisdiction during the Venetian period from 1349 until the beginning of the nineteenth century. It is certainly, at least in name, a unique position that has thus far been insufficiently researched. The main source for this study is the Book of the Koper Captains of the Slavs from the old Koper archives, kept at the State Archives of Venice (ASVe), which has not yet received a proper presentation, as well as archival sources of some other Venetian institutions. The paper also includes a Slovene translation of this document in the appendix. The book contains various stipulations from 1587 to 1724, especially regarding

the collection of taxes, as well as general stipulations on the jurisdiction of the Captain of the Slavs. Its analysis shows that the annual obligations of the 42 Koper villages amounted to 2,605 lire and 8 solidi, of which the Koper Podesta and Captain received a bit over 419 lire, and the Captain of the Slavs a bit over 544 lire. In addition, the villagers had to pay special taxes during the Rižana fair (Assumption of Mary, 15 August), at Carnival, Easter, Martinmas, also some for Christmas and for hunting permits. Furthermore, they had to pay contributions for the wood for the maintenance of the Koper bridge, for the town bell ringer and the town clock. On individual village holidays, the village mayors also had to entertain the Captain of the Slavs and his entourage in addition to handing over the collected special contributions. The village's obligations to the fiscal (provincial) chamber amounted to a bit over 515 lire. In short, the obligations of the Koper villages to their Captain were substantial, especially if we take into account the numerous testimonies of the poverty of these villages at the time. The Koper Captain of the Slavs had a special role especially in the military organization of the Koper commune. He was responsible for the defence in the Koper countryside, oversaw border disputes between village communes, collected taxes, and was also in charge of lower-court matters. In addition, the organization of defence and control of the Venetian-Habsburg (Imperial) border played an extremely important role during various epidemics, as quarantines for travellers coming from infected areas were established in the defence posts manned by peasant soldiers (cernida) under the command of the Captain of the Slavs. From the viewpoint of social history and also for further research and comparisons, the Book of the Captain of the Slavs is very important, because in addition to the position's established centuries-long jurisdictions and role in the Koper commune, it also provides interesting details about the monetary value of contributions, from which we can understand the commune's social pulse, individual village fairs and the role of mayors and, in particular, which economic sectors or, rather, crops important for survival dominated the Koper countryside during the centuries of Venetian rule.

Keywords: Koper, countryside, peasant soldiers, organization of defence, taxes, lower-court matters, epidemics, Captain of the Slavs, Middle Ages, early modern period

VIRI IN LITERATURA

AAMC – Archivio Antico Municipale di Capodistria (Stari koprski občinski arhiv). Hrani ASVe, mikrofilm v ASTs. Inventar po Majer, 1904.

Acta Histriae (1994): Prispevki o Rižanskem placitu, Istri in Furlaniji. Mednarodno srečanje zgodovinarjev, arheologov in lingvistov 28.–29. 5. 1993 na Kortini pri Sv. Antonu. *Acta Histriae*, 2, 5–147.

AMSI – Atti e Memorie della Società Istriana di Archeologia e Storia Patria. Poreč 1884–.

APP – Pokrajinski arhiv Koper. Občina Koper. SI PAK KP 6.1. Komuna Koper, Majerjev dodatek (Appendice) 1521–1868.

ASTs – Archivio di Stato di Trieste (Državni arhiv v Trstu).

ASVe – Archivio di Stato di Venezia (Državni arhiv v Benetkah).

ASVe. Senato misti. Senato, Deliberazioni, Misti, reg. XXV, c. 6. Documento 1349, marzo 29.

Benussi, Bernardo (1887): Commissioni dei dogi ai podestà veneti nell'Istria. *AMSI*, 3, 3–109.

Benussi, Bernardo (1893, 1897): Nel Medio Evo. *AMSI*, 9 (1893), *AMSI*, 13 (1897).

Bertoša, Miroslav (1986): Mletačka Istra u XVI i XVII stoljeću, I-II. Pula, Istarska naklada.

Boerio, Giuseppe (1856): Dizionario del dialetto veneziano. Venezia, Premiata Tipografia di Giovanni Cecchini Edit.

Boltin–Tome, Elica (1990): Staroslovansko grobišče v Predloki. V: *Kraški rob in Bržanija*. Koper, IMO Koper, Skupščina občine Koper, 27–30.

Bratož, Rajko (1989): Rižanski zbor. V: *Koper med Rimom in Benetkami*. Prispevki k zgodovini Kopra. Ljubljana, Pokrajinski muzej Koper, 86–88.

Bratož, Rajko (2001): Koprška škofija od prve omembe (599) do srede 8. stoletja. *Acta Histriae*, 9, 37–64.

CDI – Kandler, Pietro (1986): Codice Diplomatico Istriano, I.–V. Trst, Lloyd.

CPT – Capo d' Istria e Provincia tutta intorno a confini suoi con Trieste e con il Contado di Pisino et altre materie raccolte nell' anno 1732. *AMSI*, 7 (1891); 8 (1892).

Darovec, Darko (1990): Od prihoda Slovanov do propada Beneške republike 1797. V: *Kraški rob in Bržanija*. Koper, IMO Koper, Skupščina občine Koper, 31–62.

Darovec, Darko (2001): Koprška škofija in Slovani od srednjega do novega veka. *Acta Histriae*, 9, 73–120.

Darovec, Darko (2004): Davki nam pijejo kri. Gospodarstvo severozahodne Istre v novem veku v luči beneške davčne politike. Koper, Založba Annales.

Darovec, Darko (2007): Petrapilosa. Grad, rodbina, fevd in markizat. Koper, Založba Annales.

Darovec, Darko (2018): Vendetta in Koper 1686. Koper, Založba Annales.

Documenta (1892) – Documenta ad Forumjulii, Istriam, Goritia, Tergestum spectantia. *AMSI*, 8, 3–47.

Filipović, Ivan (1967): Pritužba seljaka iz koparske okolice protiv prevelikih daća godine 1799. *Istarski mozaik* 4. Pula, 263–267.

GDZS (1980) – Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev. Zgodovina agrarnih panog 2. Ljubljana, Državna založba Slovenije.

Grafenauer, Bogo (1988): O Pavlu Diakonu in začetkih zgodovine Slovencev v novi domovini. V: Pavel Diakon: Zgodovina Langobardov. Maribor, Obzorja, 295–422.

Kandler, Pietro (1851): Il comune Slavo nell'Istria superiore. L'Istria, 6, 25–28.

Kandler, Pietro (1863): Restituzione dell'episcopato di Capodistria. V: Scussa, Vincenzo: Storia cronografica di Trieste. Trst, 212–224.

Kaštelir (2021): Kaštelir. Prazgodovinska gradišča in etnobotanika za trajnostni turizem. Maribor, Univerza v Mariboru, Inštitut IRRIS za raziskave, razvoj in strategije družbe, kulture in okolja.

KKS – Knjiga kapetanov Slovanov – Libro de Capitani de Schiavi di Capodistria, 1603–1724. AAMC, ASVe, ASTs. Majer, 1904, 1174.

Klen, Danilo (1961): Valput u Istri. Zbornik Historijskog instituta JAZU, vol. 3. JAZU, Zagreb, 297–328.

Kos, Franc (1920): Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku, knjiga IV. Ljubljana, Leonova družba.

Kos, Franc (1982): Izbrano delo. Ljubljana, Slovenska matica.

Kos, Milko (1950): O starejši slovanski kolonizaciji v Istri. Razprave SAZU. Razred za zgodovino in družbene vede. SAZU, Ljubljana, 55–82.

Krahwinkler, H. (2004): „... *in loco qui dicitur Riziano* ...“, Zbor v Rižani pri Koprju leta 804. Koper, Založba Annales.

Lago, Luciano & Claudio Rossit (1981): Descriptio Histriae. La penisola istriana in alcuni momenti significativi della sua tradizione cartografica sino a tutto il secolo XVIII. Trieste, Edizioni Lint.

Lettere (1933): Regesti di documenti dell'Archivio di Stato in Venezia riguardanti l'Istria. Lettere segrete di Collegio (1308–1627). AMSI, 45, 105–160.

Majer, Francesco (1904): Inventario dell'Archivio Antico Municipale di Capodistria. Capodistria, Tipografia Cobol – Priora.

Margetić, Lujo (1983): Histrica et Adriatica. Raccolta di saggi storico-giuridici e storici. Rovinj, Trst, Središče za zgodovinske raziskave Rovinj.

Margetić, Lujo (1993): Uvod. V: Statut koprskega komuna iz leta 1423 z dodatki do leta 1668. Koper, Rovinj, Pokrajinski arhiv Koper, Center za zgodovinske raziskave Rovinj.

Marušić, Branko (1987): Materialna kultura Istre od 5. do 9. stoletja. Arheološka istraživanja u Istri i Hrvatskom Primorju. Pula.

Oman, Žiga (2021): Kosezi med zgodovinopisjem in kulturo spominjanja: (re)konstrukcija, recepcija in (re)interpretacije. Acta Histriae, 29, 1, 37–78.

Pahor, Miroslav (1953a): Koprski upor leta 1348. Istrski zgodovinski zbornik. Zgodovinsko društvo Jugoslovanske cone STO, Koper, 29–68.

Pahor, Miroslav (1953b): Slovenski poglavar v Koprju. Slovenski Jadran, 10, 6–7.

Petranović, Anamari & Annelise Margetić (1983–84): Il Placito del Risano. Atti del Centro di Ricerche Storiche, 14, 55–75.

Pogatschnig, Antonio (1912): Di un codice sinora ignoto contenente lo Statuto di Capodistria. AMSI, 28, 265–276.

Provincia – La Provincia dell'Istria. Giornale degli interessi civili, economici ed amministrativi, Capodistria, 1867–1894.

Relazioni – Relazioni dei Podestà e Capitani di Capodistria. AMSI, 6–8/1890–92, 10/1894, 13/1897.

Rožac, Marjan (1990): Koprski agrarni zakon okoli 1300. V: Kraški rob in Bržanija. Koper, IMO Koper, Skupščina občine Koper, 63–66.

Santoro, Raffaele (2019): L'Archivio antico municipale di Capodistria all'Archivio di Stato di Venezia. Venezia e il suo Stato da Mar. Roma, Società Dalmata di Storia Patria, 145–155.

Schiavuzzi, Bernardo (1889): La malaria in Istria. Ricerche sulle cause che l'hanno prodotta e che la mantengono. AMSI, 5, 319–472.

Schiavuzzi, Bernardo (1901–1904): Cenni storici sull'etnografia dell'Istria. AMSI, 17–20.

SM – Senato Mare (1440–1797). AMSI, 7/1891, 9/1893, 11–17/1895–1901.

SMi – Senato Misti (1332–1440). AMSI, 3–5/1887–1889.

SR – Senato Rettori (1630–1797). AMSI, 18–20/1902–1904, 22–23/1906–1907.

Stancovich, P. (1829): Bibliografia degli uomini distinti dell'Istria, II. Trieste, Gio. Marenigh Tipografo.

Štih, Peter (2001): Istra v času nastanka koprške škofije. Acta Histriae, 9, 1–36.

STKP – Statut Kopra; objava: Statut Koprškega komuna iz leta 1423 z dodatki do leta 1668 (Lo statuto del comune di Capodistria del 1423 con le aggiunte fino al 1668). Za objavo priredil L. Margetić, Pokrajinski arhiv Koper – Center za zgodovinske raziskave Rovinj, Koper–Rovinj, 1993.

Udina, Ramiro (1932): Il Placito di Risano. Archeografo Triestino, vol. 17.

Vilfan, Sergij (1954): Koprski glavar Slovanov v avstrijsko-beneški vojni. Kronika, 2. Ljubljana, 24–29.

Vilfan, Sergij (1961): Pravna zgodovina Slovencev. Od naselitve do zloma stare Jugoslavije. Ljubljana, Slovenska matica.

Vilfan, Sergij (1996): Zgodovinska pravotvornost in Slovenci. Ljubljana, Cankarjeva založba.

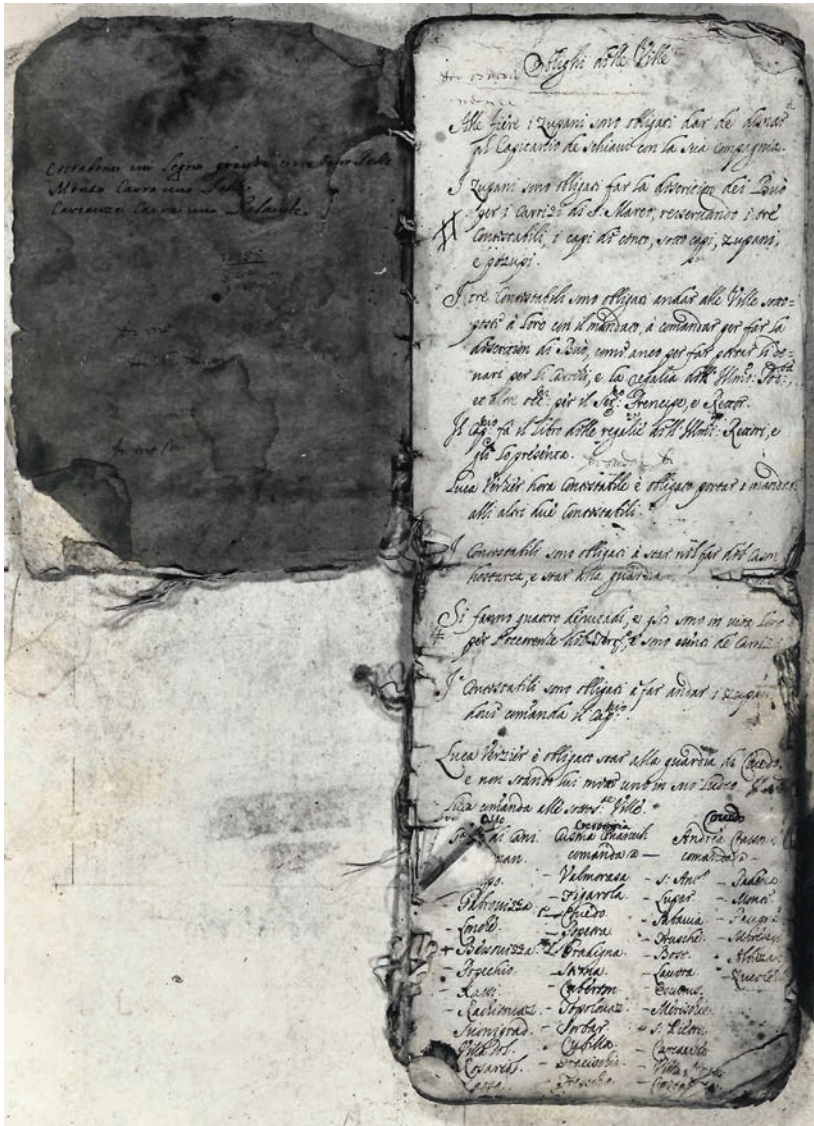
Žitko, Salvator (1991, 1992): Listina Rižanskega placita – dileme in nasprotja domačega in tujega zgodovinopisja. Annales, Anali Koprškega primorja in bližnjih pokrajin, 1/91 in 2/92, 59–68 in 87–102.

Žitko, Salvator (2022): Vrnitev v Italijo zadržanih umetnin in arhivov iz Kopra, Izole in Pirana: zgodovina neke problematike ali problematika neke zgodovine? Annales, Series Historia et Sociologia, 32, 1, 1–38.

Župančič, Matej (1990): Arheološka podoba Brega s Kraškim robom. V: Kraški rob in Bržanija Koper. IMO Koper, Skupščina občine Koper, 19–26.

PRILOGA:

Knjiga Koprskih
Kapetanov Slovanov
Prvi maj 1719

Prva stran KKS (ASVe, AAMC, 1174), iz mikrofila v ASTs.

Obveznosti vasi

Ko so sejmi morajo župani Kapetana Slovanov in njegove spremljevalce pogostiti.

Župani so dolžni opraviti popis volov za prevozni davek Sv. Marku, izključujoč tri konestable, stotnike, podstotnike, župane in podžupane.

Trije konestabli so dolžni obiskati svoje podrejene vasi, z nalogo, da zapovejo popis volov, kakor tudi pobrati denar za prevozni davek in za dajatev za presvetlega podestata ter druge dajatve za presvetlega princa in rektorja.

Kapetan pripravi knjigo dajatev, ki pripadajo veleccenjenim rektorjem in jim jo izroči.

Luca Verzier, trenutni konestabel, je dolžan prenesti ukaze drugima dvema konestabloma.

Konestabli so dolžni pripraviti selski dvorec in ga stražiti.

Določi se štiri odposlance, ki so doživljenjsko v službi za potrebe tega teritorija in so oproščeni prevoznega davka.

Konestabli so dolžni županom prenašati ukaze Kapetana.

Luca Verzier je dolžan stražiti Kubed. V primeru, da ga ni, postavi na svoje mesto nekoga drugega.

Luca upravlja spodaj naštetim vasem

Osp	Hrastovlje	Kubed	
- Dekani	Cusma Cociancih	Andrea Carsovin	
	upravlja —	upravlja —	
- Tinjan	- Movraž	- Sv. Anton	- Padna
- Osp	- Smokvica	- Lopar	- Šmarje
- Gabrovica	- Kubed	- Zabavljje	- Pomjan
- Loka	- Popetre	- Truške	- Marezige
- Bezovica	- Gradin	- Boršt	- Albucan
- Podpeč	- Šterna	- Labor	- Čuklje
- Zazid	- Kuberton	- Skorušica	
- Rakitovec	- Topolovec	- Merišče	
- Zanihrad	- Sorbar	- Sv. Peter	
- Dol	- Kobjeglava	- Krkavče	
- Rožar	- Gračišče	- Nova vas	
- Zased	- Trsek	- Koštabona	

2

Navodila za Rižanski sejem

Dolžni so pripraviti Kapetanov selski dvorec

Vas Rožar prispeva tri suličarje ____ št.: 3

Vas Gabrovica dva suličarja ____ št: 2

in ti dve vasi stražita kantino

od spodaj ter strežeta pri mizi.

Vas Zased prispeva za kantino dva suličarja __ št. 2

Vas Osp prispeva tri suličarje nad kantino ____ št. 3

Spodaj navedenim vasem je treba dati:

Vasi Rožar eno vedro vina _____ št.1

Dvajset hlebcev kruha _____ št. 20

Vasi Gabrovica pol vedra vina _____ v. ½

Deset hlebcev kruha _____ št. 10

Vasi Zased pol vedra vina _____ v. ½

Deset hlebcev kruha _____ št. 10

Vasi Osp eno vedro vina _____ v.1

Dvajset hlebcev kruha _____ št. 20

Vas Loka mora prispevati stražo

s štirimi suličarji _____ št.4

Vas Movraž še eno stražo

s štirimi suličarji _____ št.4

Vasi Popetre in Gračišče še eno stražo

s štirimi suličarji _____ št.4

Lopar eno stražo s štirimi suličarji.

kamor se pripelje velečenjenega gospoda podestata

gledati tekmovanje streljanja z lokom in s puško __ št.4.

Vas Tinjan mora pripraviti veliko krčmo

in pripadajočo vinsko klet

s tremi suličarji _____ št.3

Omenjeni vasi se da pol orne vina _____ orna ½

Dvajset hlebcev kruha _____ št. 20

Omenjena krčma je v pristojnosti Kapetana,

in prodaja vino, ne da bi plačevala dac. _____

Prejemek

Prejemek regimenta, prevzet iz doževega registra – začenja
z letom 1663 pod vodstvom velečenjenega gospoda Antonia Basadona
na listu 1 v Kazenski kancelariji

Paschalis Cicogna, po milosti božji beneški dož, pozdravljamo nadvse plemenite in
modre može *Jakoba Pisaura*, ki je po naši volji koprski Podestat in Kapitan, ter ostale
cenjene podanike in jim izražamo spoštovanje. Naznanjamo vam, da je bila danes v
našem Svetu naprošenih sprejeta odredba s spodaj napisano vsebino.

V zahvalo za zvestobo se našemu koprskemu teritoriju dovoli, da namesto regalij, ki
so jih doslej po običaju dajali vsakokratnemu našemu rektorju za njegove potrebe, se
od zdaj naprej daje v gotovinskem plačilu skladno s spodnjim izračunom, tako kot je
bila naša Signorija zaprosena s stani odposlancev tega zvestega teritorija, in sicer:

V gotovinskem plačilu: štiristo devetnajst lir in osem soldov –

Za sedemsto kokoši s pripadajočimi jajci, ki so jih dajali rektorjem, v vrednosti 18
soldov za vsako, izvzemši tri solde, ki jih je rektor plačeval kmetom za vsako kokoš,
znese skupaj šeststo trideset lir.

Za petstoštiriinšestdeset kvart in pol krme za konje, ki so jo dajali kot zgoraj in ki
je vredna tri lire in deset soldov za star, izvzemši tri solde kot zgoraj, skupaj znese
stosedeminpetdeset lir.

Za petstodvajset lesenih hlodov, ki so jih dajali kot zgoraj, vsak v vrednosti trinajstih
soldov, izvzemši sold za vsak kot zgoraj, skupaj znese tristoosemintrideset lir.

Za oseminpetdeset vozov lesa, ki so jih dajali kot zgoraj, v vrednosti oseminštirideset
soldov za voz, izvzemši pet soldov za vsakega kot zgoraj, rektorju pripada
stošestinpetdeset lir in dvanajst soldov.

Za petinsedemdeset in pol vozov sena, ki so ga dajali kot zgoraj, v vrednosti štirih lir
in desetih soldov za voz, izvzemši deset soldov za vsak voz kot zgoraj, tem rektorjem
pripada tristodevetintrideset lir in petnajst soldov.

Za deset vozov slame, ki so jo dajali kot zgoraj, v vrednosti treh lir in desetih soldov
na voz, izvzemši pet soldov za vsak voz kot zgoraj, rektorju pripada petintrideset lir.

Za osem orn agreste, ki so ga dajali kot zgoraj, v vrednosti treh lir in desetih soldov za
orno, izvzemši soldov

[...]

4

za vsako orno kot zgoraj, rektorju pripada devetindvajset lir in petnajst soldov.

Vse skupaj znese dvatisočšestopet lir in osem malih soldov, torej _____ L 2605 y 8

Razglašamo, da mora naš zgoraj omenjeni zvesti teritorij plačevati vsako leto zgoraj določeni znesek v treh obrokih, in sicer vsake štiri mesece en obrok tako, da so v štirih obrokih zadovoljeni naši rektorji za čas njihovega vladanja ali dlje, kolikor pač bo ostal na tej dolžnosti, v obrokih in deležu kot je dogovorjeno. O tem naj bodo obveščeni naš rektor in zgoraj navedeni, da se bo lahko zgoraj povedano upoštevalo, kar naj bo zapisano v tisti kancelariji v spomin naslednikom. Zato vam po pooblastilu zgoraj omenjenega Sveta naročamo, da zgoraj omenjeno odredbo spoštujete in da poskrbite, da jo bodo vsi brez kršitve spoštovali, da bo objavljena na javnih mestih in da bo zabeležena v spisih naše kancelarije.

Izdano v naši doževi palači, dne 29 junija, v 15. indikciji, leta 1587.

Camillo Ziliol, tajnik.

Določila

Tinjan vsako leto plača stoeno liro in dva mala solda, znesek se deli na tri obroke letno, triintrideset lir in štirinajst soldov – na obrok ____ L 33:14

Albucan letno plača krmo za konje
– šestnajst kvart, kar znese osemnajst lir, osemnajst soldov,
obrok znaša _____ L 6:6

Boršt in Glem letno plačata krmo za konje
– sedemindvajset kvart, kar znese L 31 y 10, obrok znaša L 10:10

Bezovica letno plača v gotovini štiriindvajset lir in dvanajst soldov, en voz slame v vrednosti L 3:10, vsako drugo soboto šestindvajset kokoši, v vrednosti L 23:8, skupaj za plačilo L 51 y 8, obrok znaša _____ L 17:3

Kobjeglava letno plača dva kvarta krme
za konje v vrednosti L 2:7, obrok znaša _____ L __:16

Kuberton letno plača deset kvart krme
za konje v vrednosti L 11:14, obrok znaša _____ L __3:18

Truške letno plačajo enajst kvart krme
za konje v vrednosti L 12:16, obrok znaša ____ L __4:6

Koštabona letno plača gotovine v vrednosti šestintrideset lir.
Orno agreste v vrednosti L 3:10, štirideset kvart
krme za konje v vrednosti L 46 y 14, dve kokoši vsako

soboto

soboto, kar znese stoštiri kokoši v vrednosti L 93:12, vsako soboto štiri tovore lesa, kar znese dvestoosem tovorov v vrednosti L 135, skupaj L 315: - obrok znaša _____ na polovico L 52:10 ____ L 105:-

Kubed letno plača sedemintrideset vozov lesa, kar znaša L 88:16, osemnajst vozov in pol sena, kar znese L 83:8, sedemintrideset kvart krme za konje, kar znese L 43: 7, eno orno agreste, kar znese L 3:10, vsako soboto eno kokoš, to je dvainpetdeset kokoši, kar znese L 46: 10, en voz sena, kar znese L 3:10. Skupni znesek je L 269:1, obrok znaša _____ L 89/13:8

Krkavče vsako leto plačajo oseminštirideset lir gotovine, šestindvajset kvart krme za konje, kar znese L 30:6.

Eno orno agreste, kar znese L 3:10. Kokoši, dve soboti zapored in naslednjo ne, skupaj znese štiriintrideset kokoši in pol, kar znese L 31:1. Skupni znesek je 112:17, obrok znaša _____ L 37/12:6

Smokvica letno plača dvanajst kvart krme za konje, kar znese L 14, obrok znaša _____ L 1/11:6

Gabrovica letno plača osemnajst lir in tri solde gotovine, en voz sena v vrednosti L 3:10. Pol orne agreste v vrednosti L 1:15. Kokoši vsako drugo soboto, skupaj šestindvajset v vrednosti L 23:8. Skupni znesek L 46:16, obrok znaša _____ L 15/12.

Gračišče letno plača en voz sena v vrednosti L 3:10, devet vozov lesa v vrednosti L 21 y 12, devet vozov sena v vrednosti L 40:10, devet kvart krme za konje v vrednosti L 10:16, dvanajst kokoši v vrednosti L 10:16. Skupni znesek L 87:4, obrok znaša _____ L 29/1 y :4.

Loka letno plačajo triindvajset kvart krme za konje v vrednosti L 26:18, obrok znaša _____ L 9/y

Labor letno plača dvanajst kvart krme za konje v vrednosti L 14, obrok znaša _____ L 4/13:6

Lopar letno plača enaindvajset kvart krme za konje v vrednosti L 24:10, obrok znaša _____ L 8/y 3:6

Merišče letno plača deset kvart krme za konje v vrednosti L 11:14, obrok znaša _____ L 3/18

Šmarje letno plačajo dvaintrideset kvart krme za konje v vrednosti L 37:6, obrok znaša _____ L 12/9

L 321/18:6

6

Osp letno plača gotovino v vrednosti L 52/16, en voz sena v vrednosti L 3:10, eno orno agreste v vrednosti L 3:10, vsako soboto eno kokoš, skupaj 52 kokoši v vrednosti L 46:16. Skupni znesek L 106:12, obrok znaša _____ L 35/10:8

Skorušica letno plača trinajst kvart krme za konje v vrednosti L 15:4, obrok znaša _____ L 5/-1:6

Sv. Peter letno plača gotovino v vrednosti L 24:–, trinajst kvart in pol krme za konje v vrednosti L 15:16, vsako drugo soboto eno kokoš, skupaj 26 v vrednosti L 23:8. Skupni znesek je L 63:4, obrok znaša _____ L 21/1:4

Padna letno plača šestindvajset kvart krme za konje v vrednosti L 30:6, obrok znaša _____ L 10/2:–

Praproče letno plačajo dve kvarti krme za konje v vrednosti L 2:8, obrok znaša _____ L –/16

Pomjan letno plača L 46 gotovine, eno orno agreste v vrednosti L 3:10, enainšestdeset kvart krme za konje v vrednosti L 71:4, vsako soboto štiri tovore lesa, skupaj 208 tovorov v vrednosti L 135:4, vsako soboto dve kokoši, skupaj stoštiri kokoši v vrednosti L 93: 12, Skupni znesek L 349:10, obrok znaša _____ L 116:10.

Popetre letno plačajo štiri vozove sena v vrednosti L 18, štiri kvarte krme za konje v vrednosti L 4:14, osem vozov lesa L 19:4, en voz slame v vrednosti L 3:10, dvanajst kokoši v vrednosti L 10:16, skupni znesek L 56:4, obrok znaša _____ L 18/14:8

Podpeč letno plača gotovine L 41:13, en voz slame v vrednosti L 3:10, vsako soboto eno kokoš znese 52 v vrednosti L 46:16. Skupni znesek L 91:19, obrok znaša _____ L 30:13

Perčičeve Prade letno plačajo za most čez Dragonjo pod Krkavčami en par jerebic št. 1.

Rožar letno plača gotovine L 62 – en voz slame v vrednosti L 3:10, eno orno agreste L 3:10, vsako soboto eno kokoš, skupaj dvainpetdeset kokoši v vrednosti L 46:16. Skupni znesek L 115 y 16 – obrok znaša _____ L 38 y 12.

Rakitovec letno plača sedemnajst kvart krme za konje v vrednosti L 19:18, obrok znaša _____ L 6/13.

393:15:6

Sorbar

- Sorbar letno plača enajst kvart krme za konje
v vrednosti L 12:12, obrok znaša _____ L 4/4
- Zanigrad letno plača devet kvart krme za konje
v vrednosti L 10:10, obrok znaša L ____ 3/10
- Šterna letno plača tri kvarte krme za konje
v vrednosti L 3:10, obrok znaša _____ L 1/3:6
- Topolovec letno plača devet kvart krme za konje
v vrednosti L 10:10, obrok znaša _____ L 3/10
- Trsek letno plača osem kvart krme za konje
v vrednosti L 9:6, obrok znaša _____ L 3/2
sedaj skupaj s Trebešami tvorita en komun.
- Movraž letno plača triindvajset kvart krme za konje
v vrednosti L 26:18, obrok znaša _____ L 9/–
- Dol letno plača trinajst kvart krme za konje
v vrednosti L 15:4, obrok znaša ____ L 5/–1½
- Nova vas letno plača sedemindvajset kvart krme
za konje v vrednosti L 31:10,
gotovine devetnajst lir, vsako soboto
dva tovara lesa, skupaj 104 kosov v vrednosti L 67:12,
vsako soboto eno kokoš, skupaj 52
v vrednosti L 45:16, skupni znesek L 164:18,
obrok znaša _____ L 55/–
- Zazid letno plača 44 vozov sena v vrednosti
L 198, 22 kvart krme za konje
v vrednosti L 25:14, en voz slame L 3:10,
vsako soboto eno kokoš, skupaj 52 v vrednosti
L 46:16, skupaj znese L 274, obrok znaša L 91/6
- Zased letno plača osem kvart krme za konje
v vrednosti L 9:6, obrok znaša L 3/2
- Konestabel vasi Osp Crassovaz Zuane plača
v gotovini za vas Zased
- Zabavlje letno plača štiri kvarte krme za konje
v vrednosti L 4:14, obrok znaša L 1/11:4
- Čuklje letno plačajo dva kvarta krme za konje
v vrednosti L 2:8, obrok znaša L –/16
- Matija Sborovaz vsako leto plača za most
čez Dragonjo pod Sv. Petrom dve kokoši št. 2
- Skupni znesek zgoraj naštetih regalij velecejenjenemu gospodu podestatatu
L 181/8:9

8

V štirih mesecih _____ L 863 : 4 : 10

V dveh mesecih _____ L 431 : 12 : 5

V enem mesecu _____ L 215 : 16 : 3

Na dan _____ L7 _____ 4 _____ manek 4 soldi
v enem mesecu _____

Spodaj naštete vasi plačajo za Karneval kot sledi:

Podpeč: štiri kokoši - 4

Eno vedro vina - 1

Gotovina L - : 17 - L - : 17

Zazid: Štiri kokoši - 4

Eno vedro vina - 1

Gotovina L 1 : 2 - L 1 : 2

Tinjan: štiri kokoši - 4

Eno vedro vina - 1

Gotovina L 1 : 8 - L 1 : 8

Rožar: Štiri kokoši - 4

Eno vedro vina - 1

Gotovina L 1 : 19 - L 1 : 19

Osp: štiri kokoši - 4

Pol vedra vina - ½

Gotovina: L 1 : 9 - L 1 : 9

Gabrovica: Dve kokoši - 2

Pol vedra vina - ½

Gotovina: 11 soldov - L - : 11

Kubed: Štiri kokoši - 4

Eno vedro vina - 1

Gotovina: L 1 : 17 - L 1 : 17

Koštabona: štiri kokoši - 4

Eno vedro vina - 1

Gotovina: L 1 : 17 - L 1 : 17

Pomjan: štiri kokoši - 4

Eno vedro vina - 1

Gotovina: L 2 - L 2

Krkavče: dve kokoši - 2

Eno vedro vina - 1

Gotovina: L 1 : 17 - L 1 : 17

Nova vas: dve kokoši - 2

Eno vedro vina - 1

Gotovina 15 soldov L - : 15

Bezovica: Dve kokoši - 2

Pol vedra vina - ½

Gotovina 10 soldov - L - : 10

Sv. Peter: eno kokoš - 1

Pol vedra vina - ½

Gotovina: 15 soldov - L - : 15

Gračiče: dve kokoši - 2

Eno vedro vina - 1

Gotovina: 9 soldov - L - : 9

Popetre: dve kokoši - 2

Eno vedro vina - 1

Gotovina: 20 soldov - L - : 20

Skupaj

Kokoši - št. 45

Vino: orn 2, vedro 1½

Gotovina: L 17 : 16

Perčičeve Prade

En par jerebic - 1

Matija Sborovaz:

En par kokoši - 1

Vasi, ki so dolžne dajati les za vzdrževanje mostov

Marezige)	
))	Prvi most poleg dvižnega mosta pri Gradu
Glem)	
Popetre)	
Lopar)	
Trsek)	2.
Truške)	
Nova Vas)	
Marezige)	
Skorušica)	3.
Labor)	
Sv. Anton)	
Kubed)	4.
Gračišče)	
Albucan)	
Šmarje)	5.
Koštabona)	
Podpeč)	
Loka)	6.
Bezovica)	
Sv. Peter)	
Padna)	7.
Krkavče)	
Dol)	
Rakitovec)	
Movraž)	8.
Smokvica)	
Zazid)	
Gradišče)	9.
Šterna)	
Topolovec)	
Pomjan)	Dva mosta na Truškem potoku
Sorbar)	
Kuberton)	
Rožar)	Most na Rižani
Dekani)	pod Dekani

10

Vasi, ki letno plačujejo zvonarja:

Pomjan	L 18 : 6
Koštabona	L 12 : –
Nova Vas	L 9 : –
Loka	L 6 : –
Rožar	L 8 : 16
Topolovec	L 2 : 14
Kuberton	L 3 : 4
Sorbar	L 3 : 4
Skorušica	L 4 : 4
Šmarje	L 10 : 10
Osp	L 9 : 12
Tinjan	L 8 : 14
Boršt	L 6 : 6
Zazid	L 6 : 6
Podpeč	L 5 : 14
Gabrovica	L 3 : 6
Marezige	L 2 : 10
Truške	L 3 : 4
Bezovica	L 3 : –
Dol	L 3 : –
Zased	L 2 : 8
Trsek	L 2 : 8
Gradin	L 1 : 4

 L 135 : 10

Letno plačilo za uro na zvoniku

Krkavče	L 8 : –
Lopar	L 6 : 6
Movraž	L 7 : 16
Padna	L 6 : 6
Albucan	L 4 : 16
Rakitovec	L 5 : 2
Trsek	L 1 : 4
Labor	L 2 : 8

Sv. Peter

Sv. Peter	L 4 : –
Smokvica	L 2 : 8
Gračišče	L 2 : 8
Zanigrad	L 2 : 8
Popetre	L 1 : 4
Šterna	L 1 : 4
Kubed	L 11 : 2

L 66 : 12 soldov –

Vzeto iz 3. registra dukalov v sindakatu na str. 40

Spodaj naštete vasi plačajo Presvetli
Komori vsako leto na dan Sv. Jurija 24. aprila

Kubed	L 45 : 17 ½
Koštabona	L 58 : 15 ½
Pomjan	L 47 : –
Tinjan	L 57 : –
Rožar	L 67 : 14
Bezovica	L 20 : 16
Popetre	L 21 : 2
Osp	L 55 : 3
Gračišče	L 23 : –
Gabrovica	L 23 : –
Podpeč	L 41 : 13
Zazid	L 41 : 13
Nova Vas	L 13 : 3
	L 515 : 17 –

Za Karneval

Kot zgoraj	L 515 : 17 –
Letno	L 1031 : 14

Zabeleži se polovično izterjavo za

Koštabono in Pomjan	L 105 : 16
Kraji na leto	L 925 : 18
Obrok znaša	L 462 : 19

12

Slava Bogu 1618

Tinjan

Za Rižanski sejem 15. avgusta
 Gotovine eno liro in trinajst soldov – L 1 y 13
 En voz sena _____ C 1 –
 En voz slame _____ C 1 –
 Eno vedro agreste _____ vedro 1 –
 Štiri kvarte krme za konje _____ kvart 4 –
 Pet parov piščancev _____ št. 10 –
 Za lov
 Štiri kokoši _____ št. 4
 Eno vedro vina _____ vedro 1
 Gotovina eno liro in osem soldov _____ L 1 : 8
 Za Sv. Martin
 Eno kokoš _____ K. 1
 Za Karneval
 Eno kokoš _____ K. 1
 Za Veliko noč
 Štiriindvajset jajc _____ št. 24

Rožar

Za Rižanski sejem kot zgoraj
 Gotovine dve liri in štiri solde _____ L 2 : 4
 En voz sena _____ V. 1 –
 En voz slame _____ V. 1 –
 Štiri kvarte krme za konje _____ kvarte 4 –
 Pet parov piščancev _____ št. 10
 Eno vedro agreste _____ vedro 1
 Za lov
 Štiri kokoši _____ št. 4
 Eno vedro vina _____ vedro 1
 Gotovine ena lira devetnajst soldov _____ L 1 : 19
 Za Sv. Martin
 Ena kokoš _____ K. 1
 Za Karneval
 Ena kokoš _____ K. 1
 Za Veliko noč
 Štirindvajset jajc _____ št. 24

Slava :

Slava Bogu 1618

Osp

Za rižanski sejem
 Gotovine ena lira in sedemnajst soldov L 1 : 17
 En voz sena _____ V. 1
 En voz slame _____ V. 1
 Štiri kvarte krme za konje _____ kvarte 4
 Pet parov piščancev _____ št. 10
 Eno vedro agreste _____ vedro 1
 Za lov
 Štiri kokoši _____ K. 4
 Eno vedro vina _____ vedro 1
 Gotovine ena lira in devet soldov _____ L 1 : 9
 Za Sv. Martin
 Eno kokoš _____ K. 1
 Za Karneval
 Eno kokoš _____ K. 1
 Za Veliko noč
 Štiriindvajset jajc _____ št. 24

Gabrovica

Za rižanski sejem
 Gotovine petnajst soldov _____ L – : 15
 Pol voza sena _____ V. ½
 Pol voza slame _____ V. ½
 Dva kvarta krme za konje _____ kvart 2
 Tri pare piščancev _____ št. 6
 Pol vedra agreste _____ vedro ½
 Za lov
 Dve kokoši _____ št. 2
 Pol vedra vina _____ vedro ½
 Gotovine enajst soldov _____ L – : 11
 Za Sv. Martin
 Eno kokoš _____ K. 1
 Za Karneval
 Eno kokoš _____ K. 1
 Za Veliko noč
 Enajst jajc _____ št. 11

Slava :

14

Slava Bogu 1618

Kubed

Za Rižanski sejem

Gotovine dve liri in štiri solde _____ L 2 : 4

Eno vedro agreste _____ vedro 1

Za lov

Štiri kokoši _____ št. 4

Eno vedro vina _____ vedro 1

Gotovine ena lira in sedemnajst soldov _____ L 1 : 17

Za Sv. Martin

Eno kokoš _____ K. 1

Za Božič

En voz razžaganih debel s štiri volovsko vprego _____ V. 1

Za Karneval

Bodo plačali enako.

Za Veliko noč

Štiriindvajset jajc _____ št. 24

Koštabona

Za Sejem 15. avgusta

Gotovine dve liri in sedem soldov _____ L 2 : 7

Eno vedro agreste _____ vedro 1

Za lov

Gotovine ena lira in sedemnajst soldov _____ L 1 : 17

Štiri kokoši _____ K. 4

Eno vedro vina _____ vedro 1

Za Sv. Martin

Eno kokoš _____ K. 1

Za Karneval

Eno kokoš _____ K. 1

Za Veliko noč

Štiriindvajset jajc _____ št. 24

Slava

Slava Bogu 1618

Pomjan

Za rižanski sejem 15. avgusta
 Gotovine tri lire in štirinajst soldov__ L 3 : 14
 Eno vedro agreste_____ vedro 1
 Za lov
 Štiri kokoši_____ št. 4
 Eno vedro vina_____ vedro 1
 Gotovine dve lire_____ L 2
 Za Sv. Martin
 Eno kokoš_____ št. 1
 Za Karneval
 Eno kokoš_____ št. 1
 Za Veliko noč
 Štiriindvajset jajc_____ št. 24

Krkavče

Za rižanski sejem 15. avgusta
 Gotovine dve liri in sedem soldov__ L 2 : 7
 Eno vedro agreste_____ Vedro 1
 Za lov
 Gotovine eno liro in sedemnajst soldov_ L 1 : 17
 Eno vedro vina_____ vedro 1
 Dve kokoši_____ K 2
 Za Sv. Martin
 Eno kokoš_____ K 1
 Za Karneval
 Eno kokoš_____ K 1
 Za Veliko noč
 Štiriindvajset jajc_____ št. 24

Nova vas

Za rižanski sejem 15. avgusta
 Gotovine eno liro in deset soldov__ L 1 : 10
 Eno vedro agreste_____ vedro 1
 Za lov
 Gotovine petnajst soldov_____ L – : 15
 Eno vedro vina_____ vedro 1
 Dve kokoši_____ K 2

Za

16

Slava Bogu 1618

Za Sv. Martin

Eno kokoš _____ K 1

Za Karneval

Eno kokoš _____ K 1

Za Veliko noč

Štiriindvajset jajc _____ št. 24

Bezovica

Za rižanski sejem 15. avgusta

Gotovine osem lir in šest soldov _____ L 8 : 6

Za lov

Dve kokoši _____ K 2

Pol vedra vina _____ vedro ½

Gotovine deset soldov _____ L – : 10

Za Sv. Martin

Eno kokoš _____ K. 1

Za Karneval

Eno kokoš _____ K. 1

Za Veliko noč

Dvanajst jajc _____ št. 12

Sv. Peter

Za rižanski sejem 15. avgusta

Gotovine eno liro in deset soldov _____ L 1 : 10

Za lov

Eno kokoš _____ K. 1

Pol vedra vina _____ vedro ½

Gotovine petnajst soldov _____ L – : 15

Za Sv. Martin

Eno kokoš _____ K. 1

Za Karneval

Eno kokoš _____ K. 1

Za Veliko noč

Dvajset jajc _____ št. 20

Gračič

Slava Bogu 1618

Gračišče

Za lov
 Dve kokoši _____ K. 2
 Eno vedro vina _____ vedro 1
 Gotovine devet soldov _____ L – : 9
 Za sejem
 Gotovine štirinajst soldov _____ L – : 14

Popetre

Za sejem 15. avgusta
 Gotovine petnajst soldov _____ L – : 15
 Za lov
 Eno vedro vina _____ vedro 1
 Dve kokoši _____ K. 2
 Gotovine deset soldov _____ L – : 10

Podpeč

Za lov
 Štiri kokoši _____ K. 4
 Eno vedro vina _____ vedro 1
 Gotovine sedemnajst soldov _____ L – : 17
 Za sejem 15. avgusta
 Gotovine dve lire in sedem soldov _____ L 2 : 7
 En voz sena _____ V. 1
 En voz slame _____ V. 1
 Štiri kvarte krme za konje _____ kvart 4
 Štiri pare piščancev _____ št. 8
 Za Veliko noč
 Štiriindvajset jajc _____ št. 24
 Za Sv. Martin
 Eno kokoš _____ K. 1
 Za Karneval
 Eno kokoš _____ K. 1

Zazid

Za lov
 Štiri kokoši _____ št. 4
 Eno vedro vina _____ vedro 1
 Gotovine eno liro in dva solda _____ L 1 : 2
 Za Karneval
 Eno kokoš _____ K. 1

Za

Slava Bogu 1620

Za Veliko noč
 Štiriindvajset jajc _____ št. 24
 Za sejem 15. avgusta
 Gotovine eno liro in petnajst soldov _L 1 : 15
 En voz sena _____ V. 1
 En voz slame _____ V. 1
 Štiri kvarte krme za konje _____ kvart 4
 Štiri pare piščancev _____ št. 8
 Za Sv. Martin
 Eno kokoš _____ K. 1

Prepis iz registra dukaŀov,
ki se nahaja v uradu Vicecollaterie
mesta Koper na str. 146

Dne 24. maja 1665 je Gospod Zuanne Gavardo
predloŹil v roke Njeni Ekscelenci,
ki je to zabeleŹila in izpeljala.

Velespoštovani gospod spoštovanega Gospostva

Na podlagi zahtev zvestega Kapetana Slovanov ozemlja tega mesta in glede na njegovo vojaško dolŹnost, da vestno skrbi za kaštele na meji s Cesarstvom in v njih občasno izvaja potreben vojaški nadzor ter kot Kapetan Černid ki poveljuje njemu podrejenim četam Slovanov, čeprav ni bilo nikoli zapisano v katastru, določamo, da kljub našemu pismu s prejšnjega dne 29. junija, mu mora biti kot Kapetanu in našemu podrejenemu vojaku izplačana mesečna plača, ki znaša devetinsedemdeset lir. Plačilo bo izvršeno s strani naše komore, brez kakršnegakoli odbitka desetine, kar je skladno z javnim mnenjem, kot je bilo izraženo s sklepom 19. junija 1664. Iz Magistrata Nadzornikov nad porabo javnega denarja iz Benetk, prav tam 5. maja 1665.

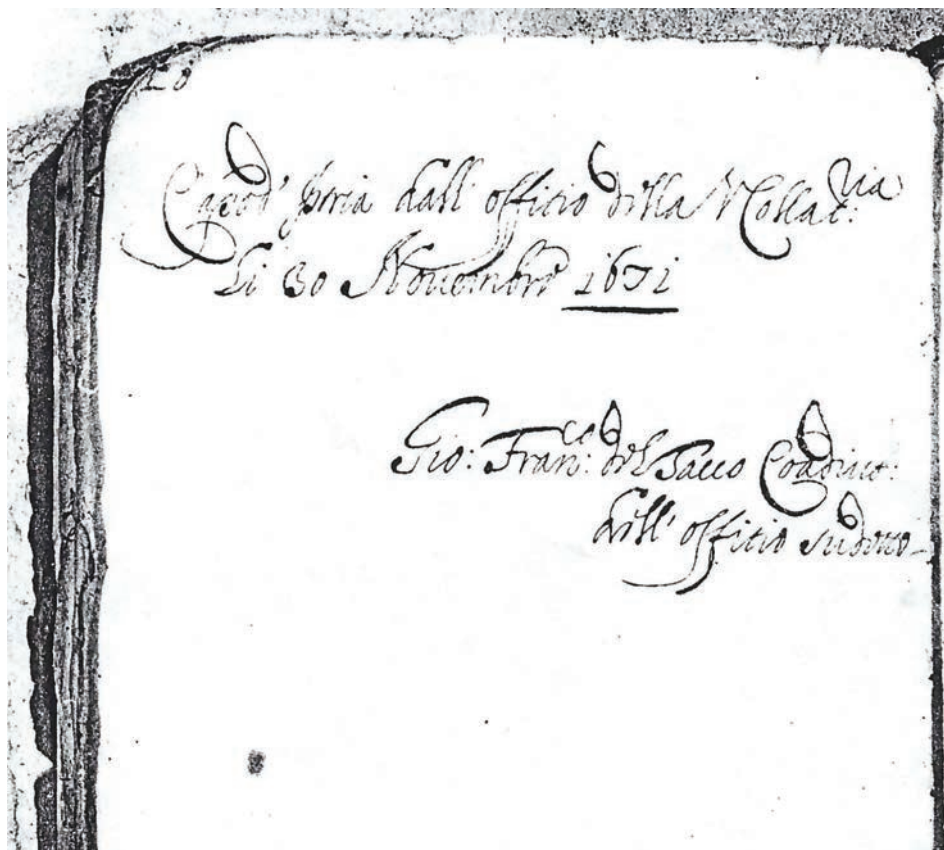
Domenico Michiel, nadzornik
Zuanne Capello, nadzornik
Gierolemo Vendramin, nadzornik

20

Koper, urad Vicecollaterie

30. november 1671

Gio: Francesco del Tacco uradnik
zgoraj navedenega urada

Zgornji del 20. strani KKS (ASVe, AAMC, 1174), iz mikrofilma v ASTs.

Regalije, ki jih plačujejo vasi koprskega
ozemlja Kapetanu Slovanov
skupaj znašajo:

Za 15. avgust
Agreste eno orno, dve vedri in pol vse skupaj
Za Veliko noč
Dvestotriinosemdeset jajc
Za Sv. Martin
Trideset kokoši
Za Božič
En voz razžaganih debel in eno kokoš
Za Karneval
Trideset kokoši

Podpeč
Za Sv. Martin eno kokoš
Za Karneval eno kokoš
Za Veliko noč štiriindvajset jajc
Sejem te vasi je na prvo nedeljo po 24. avgustu

Zazid
Za Sv. Martin eno kokoš
Za Karneval eno kokoš
Za Veliko noč štiriindvajset jajc
Sejem te vasi je na prvo nedeljo v septembru

Tinjan
Za 15. avgust eno vedro agreste
Za Sv. Martin eno kokoš
Za Karneval eno kokoš
Za Veliko noč štiriindvajset jajc
Sejem te vasi je 18. oktobra, na dan Sv. Luke

22

Rožar

Za 15. avgust eno vedro agreste

Za Sv. Martin eno kokoš

Za Karneval eno kokoš

Za Veliko noč štiriindvajset jajc

Ta vas ima dva sejma

Prvi je 12. marca, na dan Sv. Gregorja

Drugi je 25. julija, na dan Sv. Jakoba

Osp

Za 15. avgust eno vedro agreste

Za Sv. Martin eno kokoš

Za Karneval eno kokoš

Za Veliko noč štiriindvajset jajc

Sejem te vasi je 6. decembra, na dan Sv. Nikolaja

Kubed

Za 15. avgust eno vedro agreste

Za Sv. Martin eno kokoš

Za Karneval eno kokoš

Za Veliko noč štiriindvajset jajc

Za Božič en voz razžaganih debel s štiri volovsko
vprego in eno kokoš

Sejem te vasi je na nedeljo po 11. novembru

Koštabona

Za 15. avgust eno vedro agreste

Za Sv. Martin eno kokoš

Za Karneval eno kokoš

Za Veliko noč štiriindvajset jajc

Sejem te vasi je na drugi dan praznika Velike noči

Krkavče

Za 15. avgust eno vedro agreste
 Za Sv. Martin eno kokoš
 Za Karneval eno kokoš
 Za Veliko noč štiriindvajset jajc
 Sejem te vasi se je odvijal 29. septembra

Nova vas

Za 15. avgust eno vedro agreste
 Za Sv. Martin eno kokoš
 Za Karneval eno kokoš
 Za Veliko noč štiriindvajset jajc
 Sejem te vasi je na 1. november, dan mrtvih

Bezovica

Za Sv. Martin eno kokoš
 Za Karneval eno kokoš
 Za Veliko noč dvanajst jajc
 Ta vas ima dva sejma
 Prvi, 25. marca na dan Matere božje
 Drugi, 2. februarja na dan Matere božje

Sv. Peter

Za Sv. Martin eno kokoš
 Za Karneval eno kokoš
 Za Veliko noč štiriindvajset jajc
 Ta vas ima dva sejma
 Prvi, 29. junija, na dan Sv. Petra
 Drugi, 28. oktobra na dan Sv. Simona

Gabrovica

Za Sv. Martin eno kokoš
 Za Karneval eno kokoš
 Za Veliko noč enajst jajc
 Za 15. avgust pol vedra agreste

24

Pomjan

Za 15. avgust eno vedro agreste

Za Sv. Martin eno kokoš

Za Karneval eno kokoš

Za Veliko noč štiriindvajset jajc

Sejem te vasi je 8. septembra, na dan Matere božje

Drugi sejmi drugih vasi poleg navedenih so:

Dekani 11. maj

Merišče 24. junij

Movraž 29. junij

Sorbar 20. januar

Rakitovec 25. julij

Marezige 25. julij

Kuberton 10. avgust

Topolovec 8. september

Skorušica prva nedelja po Sv. Luki

Padna 29. september

Šterna 29. september

Loka prva nedelja v oktobru

Na sejmi so župani dolžni poskrbeti za obedovanje Kapetana in njegovega spremstva.

Kazen, ki jo Kapetan predpiše neubogljivim kmetom znaša 25 lir.

Kubejski konestabel je dolžan prenašati povelja drugim konestablom.

Aloisius Fontarenuos

Na osnovi naših ponovljenih spoštljivih obvestil, ki so jih v zvezi s prošnjami vasi Pomjan in Koštabona iz tega distrikta posredovali odposlanci prejšnjega 31. avgusta, je Senat ob sprejemljivih razlogih za spoznanje motivov sprejel sklep v zadovoljstvo in olajšanje tegob tamkajšnjemu prebivalstvu, ki se je številčno zelo zmanjšalo in nima moči, da bi kljubovalo teži dajatev Podestarije in Pregghi. V dokaz naše prizadevnosti, kar je veličastnemu javnemu Magistatu zadostovalo, smo privolili, da sta omenjeni vasi razbremenjeni za 20 let polovice dveh zgoraj navedenih dajatev. V upanju, da poleg tolažbe tem zvestim prebivalcem, uvajamo odlog plačila tudi zato, da pri drugih prebivalcih spodbudimo željo po obdelovanju razkropljene zemlje, ki je zapuščena in, na žalost, povzroča tudi požare.

Dne XX. avgusta 1681

Spoštovani žlahtni gospod. Marco Michiel Salamon, Podestat in Kapitan. Po zaslišanju obeh strani in po pregledu dokumenta z dne 8. novembra 1682 je odločil, da sta tokrat vasi Dekani in Rožar dolžni prispevati za vasi Podpeč, Loka, Bezovica in Zazid za popravilo Mostu, obveznost, ki je sicer naložena omenjenim vasem, skladno s pristojbino, ki jo po svoji vesti pobira aktualni Kapetan Slovanov, s tem, da sta pa odslej vasi Dekani in Rožar oproščeni plačila kateregakoli stroška za njegov Most. Koper, 6. aprila 1698

Marco Michiel Salamon Podestat in Kapitan

Aloisius Mocenico

Na podlagi vaših obvestil v zvezi s prošnjami vasi Pomjan in Koštabona iz tega distrikta, kjer nesrečni prebivalci še naprej trpijo pomanjkanje in ne morejo kljubovati teži dajatev Podestarije in Preghi, smo dobrovoljno privolili, da se za naslednjih deset let dobrovoljno podaljša odlog, ki jim je bil odobren za dobo dvajsetih let, ki se zdaj izteka, skladno z dukalom z dne 20. avgusta 1681, da plačajo samo polovični znesek za zgoraj navedeni dajatvi upajoč, da jih ta dobrovoljna odobritev ne samo potolaži in zadrži pri obdelavi teh posesti brez nevarnosti, da bi odhajali v druge dežele, kot omenjate, temveč da lahko ta ukrep služi tudi kot naš dober in uslužen zgled drugim. Datum v naši Doževi Palači XXV. maja, v 9. indikciji, 1701

Joannes Cornelius, po božji milosti beneški dož, pozdravljamo nadvse plemenite in slavne može *Francesca Marja Malipietra*, ki je po naši volji koprski Podestat in Kapitan, cenjene podanike in jim izražamo spoštovanje. Na osnovi ponižnih prošenj našemu Gospodstvu s strani dveh vasi na tem ozemlju, Pomjana in Koštabone, ki želita da doseči odložitev plačila dajatev Podestarije in Preghi, ki so jih dolžni vplačati v javno blagajno. Dobili smo vaše zaprisežene informacije iz katerih smo razbrali nedvomno upravičene vzroke za reševanja te zadeve. Pri milostnem primerjanju vrste njihovih nesreč, ki so jih v zadnjem času utrpeli, prizanesljivo privolimo v odlog plačila za naslednjih deset let, kot jim je bilo to že v preteklosti odobreno, vendar bodo morali nato prispevati, kolikor je v ta namen naneslo. Datum v naši Palači dne 3. septembra 1711, 5. indikcija

Mi, Lorenzo Caotorta, Podestat in Kapitan Kopra. Čuteč usmiljenje do revščine prebivalcev Nove vasi, ki ne morejo zdržati pod težo dajatev Podestarije in Pregi, ki znašajo dvesto lir, je Senat prizanesljivo uslišal njihove prošnje in jih razbremenil polovičnega plačila dveh zgoraj omenjenih dajatev za obdobje desetih let. Upajoč, da bo ta usmiljen odlog pomagal ne le pri tolažbi le-teh,

ampak

ampak pri spodbujanju tudi drugih ljudstev, da pristopijo k obdelovanju tistih posestev, ki so skoraj zapuščena, kot je bilo v ducalijh preteklega zadnjega avgusta. Zatorej smo naročili, da se v prid tistega, ki bo izvrševal omenjeno voljo javne oblasti, zabeleži v vsako knjigo, v kateri se že omenja podoben odlog. Tako bo ljubljeno ljudstvo za obdobje nadaljnjih desetih let oproščen plačevanja polovice od dveh omenjenih dajatev, in tako mora biti s srcem izvršeno.

Koper 17. september 1713

Lorenzo Caotorta Podestat in Kapitan

Gio: Francesco Sebenico, vicekancelar

11. maj 1724 v Pregadi

Podestatu in Kapitanu Kopra in naslednikom

Glede prošenj, ki so bile naslovljene našemu Gospodstvu s strani prebivalcev Nove vasi iz te jurisdikcije, da bi se jim ponovno priznalo odlog plačila dajatev Podestarije in Prieghi smo naše zaprisežene informacije prejeli prejšnjega 30. marca. Iz njih sledi, da so izpostavljeni jasni vzroki za njihovo nemoč, da bi izpolnili to, čeprav majhno breme. Zatorej soglašamo pri odložitvi polovice obveznosti še za eno desetletje, kot jim je bilo dopuščeno z ducalom z dne 11. avgust 1713. To naj jim omogoči, da bodo pravočasno prispevali v navedeno blagajno Podestarije.

28

Prepis

Za Karneval javnemu zastopniku Kopra
letno plačajo naslednje vasi, in sicer
kokoši, vino, in gotovino. Župani vasi
so dolžni blago pobrati in ga dostaviti.

Podpeč –	Kokoši št. 4:	Vino vedro št. 1:	Gotovina soldov 17 :
Zazid –	Kokoši št. 4:	Vino vedro št. 1:	Gotovina L 1 : 2:
Tinjan –	Kokoši št. 4:	Vino vedro št. 1:	Gotovina L 1 : 8:
Rožar –	Kokoši št. 4:	Vino vedro št. 1:	Gotovina L 1 : 19
Osp –	Kokoši št. 4:	Vino vedro št. 1:	Gotovina L 1 : 9
Gabrovica –	Kokoši št. 2:	Vino vedro 1:	Gotovina L – : 11
Kubed –	Kokoši št. 4:	Vino vedro 1:	Gotovina L 1 : 17.
Koštabona –	Kokoši št. 4:	Vino vedro 1:	Gotovina L 1 : 17:
Pomjan –	Kokoši št. 4:	Vino vedro 1:	Gotovina L 2 :
Krkavče –	Kokoši št. 2:	Vino vedro 1:	Gotovina L 1 : 17:
Nova vas –	Kokoši št. 2	Vino vedro 1:	Gotovina L – : 15
Bezovica –	Kokoši št. 2:	Vino pol vedra	– –
Sv. Peter –	Kokoši št. 1:	Vino pol vedra –	L : 15
Gračišče –	Kokoši št. 2	Vino vedro št. 1:	L : 9
Popetre –	Kokoši št. 2	Vino vedro 1: –	L 4 : 10